Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):	samlede af Hans Rasmussen.
Titel | Title:	Sønderjydske Sagn og gamle Fortællinger
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Odense : Milo'ske Bogtrykkeri, 1899
Fysiske størrelse | Physical extent:	171 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

SØNDERJYDSKE SAGN

OG

GAMLE FORTÆLLINGER

SAMLEDE AF

HANS RASMUSSEN

ODENSE
MILO'SKE BOGTRYKKERI
1899

BIBLIOTHECA REGIA

Forord.

En Del af de Sagn, som findes i denne lille Bog, er meddelt mig af Folk i de paagældende Egne; Resten er hentet fra forskellige trykte Kilder, af hvilke de vigtigste ere følgende: Fr. Fischer: Slesvigske Sagn (Aabenraa 1857), P. Foersom: Om Sæder og Overtro i Ribeegnen (København 1820), Chr. G. Lorenzen: Gamle og nye Minder fra Sundeved (Haderslev 1859), J. Madsen: Folkeminder fra Hanved Sogn ved Flensborg (København 1870), H. F. Fejlberg: Fra Heden (Haderslev 1863) og K. Müllenhoff: Sagen, Märchen und Lieder der Herzogth. Schleswig, Holstein und Lauenburg (Kiel 1845).

Sakskøbing i Oktbr. 1898.

Hans Rasmussen.

I.

SAGN OM NISSER, UNDERJORDISKE OG KÆMPER.

Ligesom i det øvrige Danmark var i Sønderjylland Troen paa *Nisser* stærkt udbredt; ingen tvivlede om, at velhavende Bønder havde Nissen — eller »Nis Puk«, som han sædvanlig hed — at takke for deres Velstand; enkelte, særlig »synske« Folk kunde se Nissen, naar han med sin spidse, røde Hue paa Hovedet færdedes i Stald og Lade, og ligesom i Nörrejylland og paa Øerne gjaldt det om at holde sig gode Venner med Nis ved at give ham Grød med et godt Smörhul i.

Folkeslægtskabet giver sig ogsaa til Kende i Troen paa *de Underjordiske* (»æ Underjordser«), der befolkede Bakkerne, og paa *Kæmper*, som med store Stene have prøvet paa at slaa Kirker sønder og sammen. Følgende Prøver paa Overtroen i disse Retninger ville være tilstrækkelig oplysende.

1. Nissen i Snogbæk.

I *Snogbæk* var der i mange Aar en Nisse hos en Gaardmand, som ved hans Omsorg blev en rig Mand. Til Tak fik Nissen ogsaa en Klat Smör i Grøden hver Aften. Men en Aften havde Pigen stukket Smörret saa dybt ned i Grøden, at Nis Puk ikke straks fik Öje paa det, hvorfor han fik den Tanke, at han nu skulde knappes af. Herover blev han saa hidsig, at han straks drejede Halsen om paa den bedste Ko i Stalden. Men lidt efter opdagede han sin Fejltagelse, og for at göre den god igen slæbte han den døde Ko ned til Alssund og sejlede den i en Baad over til Als. Derovre stjal han fra en Bonde en Ko, der ganske lignede den døde, og denne lagde han i Stalden i Stedet for den, han stjal. Netop som det gryede ad Dag, kom han hjem til Gaarden i Snogbæk med Koen; men da Pigen skulde vande Køerne, lagde hun Mærke til, at den nye Ko ikke kendte Vejen til Vandstedet; da kom Nis i det samme, greb Koen ved det ene Horn og trak den hen mod Dammen. Pigen, som saa ham, undrede sig höjlig; men Nis sagde: »Du skal ikke gabe saa meget over, at hun ikke kender

Vej til Vands, for jeg har hentet hende paa Als i Nat.«

2. De tre Nisser.

I *Avnbøl* var der en Gaardmand, som havde en Nisse. En Nat kom Manden sent hjem og traf da paa tre Nisser, der hver kom slæbende med et lille Læs Havre paa Nakken. Da de tre Nisser gik forbi hverandre, skubbede Gaardmandens Nisse til en af de andre og sagde saa til Manden: »Saa du, hvor jeg smækkede Bartel?« »Jo«, svarede Manden, »giv ham bare et Skub til!« Saa kom de alle tre op at slaas for Alvor; men deres Havrelæs vilde de ikke slippe, hvorfor man om Morgenen fandt fire Skæpper Havre paa det Sted, hvor Slagsmaalet havde staaet.

3. Find og Kind.

En Mand fra *Oksevad* kom engang kørende fra Haderslev forbi det store Tingbjærg øst for Sommersted. Da saa han Bjærget staa paa Söjler, og under det dansede en stor Mængde Underjordiske. Han tog sin Lommekniv og kastede den ind i Hoben,

og en Pige faldt dødelig saaret om. Det saa Bonden og piskede i en Fart paa sine Heste; men en Stemme raabte efter ham: »Hils *Find*, at *Kind* er død!« — Da han kom hjem og sad med sine Folk ved Nadverbordet, fortalte han, hvad der var hændet ham; hans Tjenestedreng saa ud til at være særlig optaget af hans Fortælling, og da Bonden var færdig, greb Drengen den store Brødkniv og stødte den i hans Bryst, saa han sank død ned; men Drengen var i det samme forsvunden. Nu forstod man, at det havde været Find, og at den dræbte Kind havde været hans Fæstemø.

4. Kong Pippe.

En Mand paa *Als* kunde ikke forstaa, at Øllet saa snart svandt af hans Tønder; engang havde han været i Sønderborg for at købe nyt Øl; men da han kom forbi en Bakke, hørte han, at der blev raabt derinde: »Nu er Kong *Pippe* død!« — Da han kom hjem til sin Kone, fortalte han hende det; men næppe var han færdig dermed, för en Underjordisk sprang op af Kælderen og raabte:

»Hvad, er Pippe død? Saa har jeg tappet nok her!« og dermed forsvandt han; men

da man saa efter i Kælderen, fandt man et Sølvkrus, han havde glemt. Det var nemlig ham, der havde stjaalet Øllet.

5. Vitte og Vatte.

I *Toftlund* Sogn ligger en lille Höj, som hedder *Egehöj*. I den har der fra gammel Tid boet Bjærgfolk. Folkene paa *Lybæk-gaarden*, som ligger tæt derved, kunde tydelig høre, hvorledes man om Aftenen klingede med Penge og slog Kister i inde i Höjen. En Aften kom en Bonde fra Bovlund kørende der forbi; da hørte han en Stemme raabe: »Naar du kommer hjem, saa hils *Vitte*, at *Vatte* er død!« Manden blev bange og kørte rask til; men da han kom hjem, fortalte han, hvad der var blevet sagt til ham. Da hørte man fra en Höj udenfor Gaarden en Stemme, som klagede: »O, er Vatte død? o, er Vatte død?«

6. De nøgne Börn.

En Kone i *Aarslev* ved Aabenraa gik en Dag ud i sit Køkken for at lave Maaltidet til. Da hun aabnede Skabet under Køkkenbordet, for hun forskrækket tilbage;

thi der laa to smaa nøgne Börn derinde. Hun løb ind til sin Nabokone og fortalte hende det, og denne raadede hende til at lægge noget Börnetöj ind til dem; thi det var sikkert Börn fra de Underjordiske, som disse havde lagt derind, fordi de manglede Töj til dem. Konen fulgte Raadet; hun lagde noget Töj ind i Skabet og lukkede det, og da hun kort efter aabnede det igen, vare baade Börnene og Börnetöjet forsvundne.

7. Enhorn og Guldhorn.

Ved *Ragebøl* i Sundeved ligger en lille Bakke, som kaldes *Legebjærg*. Engang kom en Bonde fra Ragebøl sent om Aftenen ridende der forbi og saa, at Höjen stod paa fire gloende Pæle. Indenfor drak Troldene; men Bonden var ikke forknyt; han raabte, om han ikke ogsaa kunde faa lidt at drikke. Saa kom en Trold og rakte ham et Guldbæger; men da Bonden var bange for Drikken, kastede han den fra sig og red bort i fuldt Firspring med Bægeret i Haanden. Trolden raabte da ind i Höjen: »Kom, *Enhorn!* Guldhorn er stjaalet!« De løb da begge efter Bonden; men det lykkedes ham at komme ind i sin Gaard, för de naaede ham; de

vare ham dog saa nær, at de fik fat i Hestens ene Bagben, som de nær havde revet af. Bægeret skænkede Manden til Kirken i *Dybbøl*; men nu er det der ikke mere, fordi en Konge i Krigens Tid har faaet det tillige med mange andre Kirkers Kar til Hjælp mod Landets Fjender.

8. Bondegaarden paa Bøgebjærg.

Nogle Hundrede Alen fra Bøgebjærg ligger der en Bondegaard. I gamle Dage laa den paa selve Bakken; men dengang havde Ejeren stadig Uheld med sine Kreaturer; selv om han købte fede Heste og Køer, saa varede det ikke længe, för de vare pilmagre, og mange af dem døde.

Saa skete det en Dag, at der kom en gammel Kone til Gaarden for at tigge lidt Mælk. »Gud naade os for Mælk«, svarede Bondekonen, »vi have ikke saa megen, at vi kunne koge en Gryde Grød«, og saa fortalte hun om alt deres Vanheld med Køerne. »Den Sag kan jeg give jer et godt Raad for«, sagde Kærlingen, »Fejlen er, at jer Stald ligger paa et uheldigt Sted; flyt den bort fra Bakken, saa skal I se, det vil gaa bedre.« Konen talte til sin Mand om Raadet, og

Enden blev, at de flyttede Gaarden. Men som Kærlingen havde sagt, gik det ogsaa; thi nu trivedes alt vel, saa at Bonden snart blev en velhavende Mand.

Saa skete det en Dag, da Bondekonen var ene hjemme, at der kom en lille Mand med et uhyre langt Skæg rokkende ind i Stuen til hende; han havde en lang Frakke og en rød Tophue paa. Konen blev helt forundret ved at se ham og spurgte om hans Ærinde. »Aa«, svarede han, »jeg vilde blot laane et Skört af jer til min Datter; hun skal nemlig giftes paa Söndag.«

»Hvem er du da?« spurgte Konen. —

»Jeg er Kong *Rune* fra Bøgebjærg«, svarede han, »og min Datter skal giftes med en Sön af den rige Nissekonge i *Mølmark*; men for Resten har I her i Gaarden saa meget at takke mig for, at I nok kan laane mig et Skört.« »Hvad skylder vi da *dig* Tak for?« spurgte Konen. »Jo, ser du,« sagde Rune, »da I boede paa Bøgebjærg, stod jer Stald netop lige over min Stue; men da Loftet ikke var tæt, dryppede der tit Snavs fra Stalden ned til os, sommetider lige i Grødfadet; derfor forheksede vi jere Kreaturer; men da vi saa, at I havde det saa smaat, gjorde det os ondt for jer, og saa gik

min Datter hen til en gammel Kone, hun kendte, og sagde, at hun skulde gaa til jer og raade jer til at flytte Stalden. Det Raad havde I jo ingen Skade af at følge.«

Konen blev meget forbavset ved at høre alt dette; men nu lod hun naturligvis med Glæde Puslingen faa hendes Skört, og han vraltede glad af Sted med det.

Skönt Bjærgfolkene ere saa rige paa Guld, Sølv og ædle Stene, lide de dog tit Mangel paa Klæder, fordi de ikke kunne spinde og væve, men kun smedde.

9. Ridderen og Nissekongen.

Engang ved Juletid havde Herremanden paa *Braadborg* forsinket sig paa Jagten, saaledes at han först langt ud paa Aftenen vendte hjem. Da han kom forbi *Bøgebjærg*, saa han Bjærget staa paa fire gloende Støtter, og indenfor vrimlede det med Smaapuslinger; de havde røde Huer og lange Tröjer paa og dansede omkring en Trone, hvorpaa der sad en lille bitte Nisse med Guldkrone paa Hovedet og et Scepter af Ædelstene i Haanden. En Nisse rakte ham engang imellem et Guldbæger, som han med Velbehag tömte. Herremanden standsede og saa paa

Gildet; men da hans Hest vrinskede, holdt Dansen op, og den lille Konge steg ned af Tronen og kom ud til Herremanden med et fyldt Guldbæger i Haanden; han drak lidt af det og rakte det saa til Herremanden, idet han sagde:

»Sej, Mand, du paa den brune,
drik en Taar med gamle Rune;
tre Hundred og ti er jeg i Dag,
drik min Skaal i Troldes Lag!«

Herremanden tog Bægeret; men da han kom til at spilde et Par Draaber, gnistrede de paa Jorden som Ild, og derfor kastede han Drikken bagud over Hesten, — og godt var det, at han gjorde det; thi et Par Draaber, som stænkede den, brændte baade gennem Haar og Hud. Hesten gav sig straks til at løbe i Galop derfra; men da Herremanden saa sig tilbage, stod Bakken i sin gamle Skikkelse, og han hørte kun et stort Bulder fra dens Indre. Bægeret gemte han i sit Skatkammer; men da Borgen siden blev ødelagt, gik det til Grunde med den.

10. Kulemand.

Ved *Jagel* ligger det höje Jagelbjærg, i hvilket der bor Underjordiske. En Bonde i

Jagel, som hed *Klavs Neve*, var engang i Forlegenhed for 50 Rdl. Men han havde en klog Hustru, som gav ham det Raad at bede de Underjordiske i Jagelbjærg om Hjælp. Da gik han tre Gange rundt om Bjærget og raabte: »Kulemand! Kulemand!«

»Hvad skal Kulemand?« lød det inde fra Bjærget.

»Jeg vil laane 50 Rdl. af ham«, svarede Klavs.

»Hvor længe?«

»Et Aar.«

»Gaa om paa den anden Side af Bjærget; der vil du finde, hvad du søger!«

Klavs gik nu derom og fandt meget rigtig de 50 Rdl. — Da nu Aaret var ude, sagde hans Kone, at han fremfor alt maatte betale Kulemanden hans Penge, ellers vilde det gaa dem som deres Nabo, der ogsaa engang havde laant Penge af Kulemanden, men havde narret ham, hvorfor han siden altid havde haft Uheld med sig, saa han til sidst maatte gaa fra Gaarden. Klavs gjorde, som hans Kone sagde, og tog oven i Købet en god Skinke med. Derpaa gik han tre Gange om Bjærget og raabte: »Kulemand! Kulemand!«

»Hvad skal Kulemand?« lød det derinde fra.

»Jeg vil bringe ham hans 50 Rdl. igen, som han har laant mig paa et Aar; her er ogsaa en Skinke i Stedet for Renter.«

Da svaredes der fra Bjærget: »Kulemand er død, og da du er saa ærlig en Mand, maa du beholde de 50 Rdl.«, — og glad blev Klavs.

11. Smörrebrødet.

Ved *Husby* ligger en Bakke paa Marken; i den bor der Underjordiske. Engang var der en Pige, som kendte deres Løsen; da hun engang saa en Tudse, som vilde krybe ned i et Hul, stak hun en Pind i Hullet, saa den ikke kunde komme ned; Hullet var nemlig en Dör ind til Bakken, og Tudsen var en af de Underjordiske. Pigen sagde nu: »Epraïm, luk dig op!« og straks aabnede Bakken sig, saa hun kunde se ind, hvor de Underjordiske stod og kærnede. Da raabte hun: »Giv mig et Stykke Smörrebrød!« Straks kom de Underjordiske med et Stykke; men hun blev bange og løb bort; de løb dog efter hende og kastede Smörrebrødet efter hende og ramte hende ogsaa; siden kunde hun ikke slippe det; selv om hun kastede det bort, kom det altid tilbage.

— I *Stenderup*, Toftlund Sogn, bad en Dreng de Underjordiske om et Stykke Smörrebrød, og da han løb, kastede de det efter ham og ramte ham paa den ene Hæl, saa han siden den Tid var halt.

— Ved *Dannevirke* er ogsaa en Bakke, hvor de Underjordiske kærne. Engang kom en Dreng og saa Bakken aaben, medens de Underjordiske havde travlt med at kærne. Ogsaa han raabte: »Giv mig et Stykke Smörrebrød!« men da de kom med det, løb ogsaa han bort. Da de forfulgte ham, hørte han en Stemme raabe:

»Løb over de Knolde,
og ej paa det bolde!«

Da løb han tværs over Markerne og Grøfterne; men de Underjordiske, som havde store, tykke Hoveder, snublede, naar de skulde springe over Grøfterne. Drengen kom lykkelig hjem; men kort efter blev Smörrebrødet kastet mod Dören, og da man skulde se til, var det en Græstørv.

Der fortælles for øvrigt ogsaa, at mange have faaet Smörrebrød af de Underjordiske og givet dem en Skilling derfor.

12. Den underjordiske Smed.

En Mand red en Morgen forbi *Trebjærg* mellem Aabenraa og Hjortkær. Da hørte han en smede inde i Bakken og raabte overgiven: »Naar du endda kunde smede mig en Hakkelsekniv!« Om Aftenen, da han igen kom tilbage, fandt han virkelig en ny Hakkelsekniv udenfor Bakken; han tog den og lagde saa mange Penge i Stedet, som Prisen plejede at være. Kniven var udmærket god og meget skarp; men de Saar, man skar med den, vare ikke til at læge.

13. Kæmpestenen ved Dybbøl.

Naar man fra Sønderborg gaar lidt op ad Dybbøl Banke, kommer man til en meget stor Sten, som Folk kalde *den store Barsten.* Om den fortælles mange Sagn. Saaledes siges der, at engang laa der en ligesaa stor Sten ved Siden af den; men den blev af en Trold kastet over til Angel, hvor den endnu ligger ved Skærsbjærg.

Om hvorledes Barstenen er kommen til at ligge paa Dybbøl Banke fortælles følgende. Ovre paa en höj Bakke paa Fyn boede en Troldkvinde, som var vred over de

mange Kirker, der alle Vegne rejstes. Da hun nu engang saa over mod Sundeved, fik hun Öje paa en stor Bygning, som man var i Færd med at bygge. Det var *Broager* Kirke; men da hun saa to Taarne paa Bygningen, troede hun, det var en Ridderborg; da hun imidlertid senere hørte Klokkeringning derfra, blev hun saa vred, at hun bandt sit Strömpebaand om en stor Sten for at slynge den mod Kirken; men hun havde ikke Kræfter til at kaste den saa langt, hvorfor Stenen faldt ned paa Dybbøl Mark.

— Andre fortælle, at Stenen i sin Tid er kastet derover af en Troldkvinde paa Als; hun var vred paa sin Bejler, hvorfor hun vilde knuse ham med Stenen; men hun ramte ham ikke; saa tog hun en ny Sten; men den faldt ned ved *Tumbøl* i Felsted Sogn.

— Paa Als fortælles Historien saaledes: I gamle Dage boede paa Als en vældig Kæmpe, som Folk paa Sundeved maatte betale Skat til. Men engang nægtede de det, og da han vilde vade over Sundet for at tugte dem, skøde de paa ham med Pile og kastede Stene efter ham. Da greb han en uhyre Sten og kastede den efter dem, og det var Barstenen. Men ved at se den vældige Sten fik Sundevedboerne saa stor Rædsel for hans Kræf-

ter, at de igen fandt sig i at betale Skat til ham.

14. Alssund.

Der boede engang en Kæmpe paa Als, som havde sin Fæstemø paa Ærø. Da det derfor var ham noget besværligt at komme til hende, vilde han forbinde de to Øer ved en Dæmning, og han fik ogsaa lagt et langt Rev ud fra Als; men da han naaede ud til det störste Dyb, førtes han bort af Strömmen og druknede. Da hans Brud kom over til Als til hans Jordefærd, græd hun saa stride Taarer, at de skar Alssund ud mellem Als og Sundeved.

— I Heksebogen »Cyprianus« skal der være spaaet, at der engang skal staa en saa blodig Kamp paa *Dybbøl*, at hele Sundet skal fyldes med Blod; men i den yderste Nød skal *Holger Danske* komme fra Møgeltønder, hvor han sidder sovende under en Höj; han skal stille sig i Spidsen for alle tolv Aars Drenge og med deres Hjælp frelse Danmark.

15. Kampen paa Dybbølbjærg.

I gamle Dage boede der i en Hule paa Dybbølbjærg en stor Kæmpe, som forbød

Folk paa Sundeved at drage over til Als for at handle. Da Alsingerne led Tab derved, bad de en Kæmpe paa Als om Hjælp. Denne var ogsaa villig og udæskede Dybbøl-Kæmpen til Tvekamp; men Kæmpen paa Dybbøl krævede först, at de skulde se, hvem af dem, der kunde spise mest. Der blev saa baade fra Sundeved og fra Als bragt en uhyre Mængde Mad sammen paa Dybbelbjærg, og Kæmperne toge fat; men da ingen af dem blev den andens Overmand i dette Stævne, maatte de til at prøve Kræfter paa en anden Maade, og de sloges da saa vældigt, at hele Bjerget bævede, og Spiret paa *Sottrup* Kirke blev skævt. Men til sidst sejrede Kæmpen fra Als, saa at Folk fra Sundeved siden uden Hinder kunde drage over til Øen.

II.

SPØGELSER, GENFÆRD OG VARSLER.

16. Prinsessen paa Sønderborg.

Der var engang en ung og smuk Prinsesse paa *Sønderborg* Slot; hun havde indladt sig i et Kærlighedsforhold til en af hendes Faders Væbnere; men det blev opdaget, og hendes Fader, Hertugen, blev da saa forbitret, at han bød, at Væbneren skulde henrettes, og der blev rejst et Skaffot ovre paa Sundevedsiden, saa at Prinsessen fra sit Vindue kunde se sin elskede blive henrettet. Hun havde imidlertid tilsvoret ham at følge ham i Liv og Død; men da hun endnu havde Haab om hans Frelse, havde hun bedt ham svinge et rødt Törklæde i Luften, hvis han blev benaadet paa Retterstedet, men et hvidt, hvis Henrettelsen blev til Alvor. Da den unge Mand blev sejlet over Sundet, hilste hun paa ham fra sit Vindue og viste ham en blank Dolk, som hun havde hos sig.

Ligesom han nu skulde lægge Hovedet

paa Blokken, kom Benaadningen; men i sin Glæde derover greb han det *hvide* Törklæde i Stedet for det røde og viftede med det, og i samme Öjeblik stødte Prinsessen Dolken i sit Hjerte, saa at Blodet strömmede fra Vinduet ud over Muren, og Sporene af det kan man aldrig slette ud.

Saa snart den unge Mand hørte om sin elskedes Død, stak han ogsaa sig selv ihjel. Men siden den Tid hører man ofte dybe Suk i de Værelser, hun har beboet, og undertiden ser man hende vandre omkring eller sidde ved Kaminen og kæmme sit Haar; men hendes Ansigt kan ingen se, fordi hun altid vender Ryggen til.

17. Aandernes Gæstebud.

Da Kong *Frederik III.* engang havde sammenkaldt et Møde i *Flensborg,* kom en Adelsmand sent om Aftenen til Byen og kunde næppe finde Plads i Værtshuset. Værten sagde ham, at alle Værelser vare besatte saa nær som en stor Sal; men i denne vilde han ikke raade ham til at opholde sig om Natten; thi der var nogle Aander, som dreve deres Uvæsen der. Adelsmanden lo og sagde, at han var ikke bange

for Aander, og bad kun om et Lys, for at han bedre kunde se dem, naar de kom. Han fik da et Lys og satte sig til at vaage for at overbevise sig om, at der ingen Spøgelser var. Men Natten var ikke halv forløben, för det begyndte at röre sig nu i een Krog, nu en anden, og engang imellem raslede det uhyggeligt snart hist og snart her. Efterhaanden som Stöjen voksede, sank ogsaa Adelsmandens Mod, saa at han rystede af Skræk, hvor meget han end satte sig derimod. Efter dette Forspil kom der ned gennem Kaminen et Menneskeben plumpende, straks derpaa en Arm, et Bryst, et Hoved og saaledes alle Lemmer; derpaa satte de sig sammen i den rette Orden og bleve til en Hoftjener. Der faldt nu flere og flere Lemmer ned gennem Kaminen, og de samlede sig ligeledes til Tjener-Skikkelser, og endelig sprang Flöjdörene til Salen stille op, og en fuldstændig kongelig Hofstat traadte ind.

Adelsmanden, som hidtil havde staaet ubevægelig ved Bordet, ilede nu, da Toget kom henimod ham, skælvende hen i en Krog. Han saa da, hvorledes Tjenerne med stor Færdighed dækkede Bord og bar kostelige Retter frem paa Sølvfade og satte Drikkebægere af Guld paa Bordet.

Da Bordet var dækket, kom en hen til Adelsmanden og bad ham sidde med til Bords og deltage i Maaltidet. Da han vægrede sig, blev der rakt ham et stort Sølvbæger, for at han kunde drikke med Selskabet. Adelsmanden, som var ganske bestyrtet, tog mod Bægeret og vilde lige til at drikke; men da betoges han af navnløs Rædsel, og i sin Nød paakaldte han med höj Røst Gud om Hjælp. Næppe var denne Bön kommen over hans Læber, för hele Selskabet forsvandt tilligemed Mad og Drikke; men paa Bordet stode alle Guld- og Sølvkar urørte samt det Lys, Værten havde givet ham med. Adelsmanden og Værten kom op at strides om, hvem den kostbare Skat skulde tilhøre; men Kongen skilte Trætten mellem dem ved at erklære sig selv for den rette Ejermand. Hvor Skatten imidlertid siden er kommen hen, kan ingen nu sige.

18. En Morder fremkaldt.

I et Værtshus i *Tønder* sad engang nogle ugudelige Mennesker og spillede Kort i Kirketiden. Spillet blev bestandig mere og mere lidenskabeligt, og da der til sidst opstod Strid om det, stak den ene af Spillerne en af sine

Kammerater ihjel med en Kniv, hvorefter det lykkedes ham at flygte. Da den døde skulde begraves, blev Ligkisten sat midt paa Torvet, og der blev slaaet med en Hammer paa Laaget med Bön om, at Slaget maatte lyde i Morderens Hjerte, saa han kunde komme til at bekende sin Synd. Morderen var paa sin Flugt naaet til *Riga;* men senere aabenbarede han sig for en Mand der, som han kendte, og han kunde sige, hvad Öjeblik det var, man havde slaaet paa Ligkisten i Tønder; han havde nemlig i samme Öjeblik følt Slaget i sit Hjerte.

19. Plovmanden i Brede.

I *Brede* Sogn havde en Mand paa bedragerisk Maade plöjet et Stykke Jord fra sin Nabo og fik af den Grund ingen Ro i Graven. Hver Aften, naar det begyndte at blive mörkt, saa man ham med Plov og Heste samt den Plovdreng, som havde hjulpet ham, plöje op og ned ad Ageren. Saa tit de kom til Enden, raabte han: »Villads, vend!« Hen imod Midnat kørte han ad en smal Vej hen mod Kirkegaarden for i rette Tid at komme i Graven. Engang tænkte en ondskabsfuld Karl paa at fange Plovmanden. Han købte

et nyt Hampereb, stak en Mængde nye Synaale deri og spændte Rebet over Vejen. Derpaa stillede han sig lidt til Siden for at se, hvorledes det løb af; men jo nærmere Midnatstimen kom, jo mere bange blev Karlen, og til sidst løb han derfra. Straks efter hørte han et höjt Skrig, hvorefter alt blev stille. Om Morgenen fandtes Rebet sønderrevet; men den natlige Plöjemand viste sig aldrig mere siden.

20. Spøgelserne paa Elkær Enge.

Engang var der Strid mellem *Spandet* og *Fjersted* om *Elkær* Enge. Tre Mænd fra Spandet toge da Jord fra deres By i Skoene, hvorefter de ude paa Engene svor paa, at det var Spandet Jord, de stod paa, og Engen blev da tildömt Spandet. Men efter deres Død gaa de paa Engene og vride Hænderne, medens de raabe:

»Med Ret og Skel
— det ved vi vel —
Elkær ligger til *Fjersted* By,
Sepkær ligger til *Spandet*!«

21. Spøgelset med Skelpælen.

Paa de lave Enge mellem *Lindholm* og *Masbøl* i Tønder Amt, som for det meste om Vinteren staa under Vand, gik der i gamle Dage et Spøgelse omkring. Det var en Mand med en stor Pæl paa Nakken, og medens han gik, raabte han bestandig: »Hvor skal jeg slaa Pælen ned? hvor skal jeg slaa Pælen ned?« De ældste Folk der omkring havde allerede hørt om ham af *deres* Forældre og bestandig gik han omkring. Da han imidlertid aldrig gjorde nogen ondt, men gik og passede sig selv, brød ingen sig videre om ham. Engang kom to Naboer temmelig sent fra Marked, og den ene af dem havde faaet et Glas for meget. Da de nu kom til Stedet, hvor Spøgelset var, og hørte dets Raab, spurgte han: »Hvad siger Karlen?« »For Guds Skyld,« sagde den anden, »ti stille, han gör dig ingenting.« »Men jeg vil have at vide, hvad han siger,« sagde den förste stædig og raabte: »Hvad siger du?« Straks stod Spøgelset foran ham og skreg: »Hvor skal jeg slaa Pælen ned?« Manden blev af Skræk strax ædru; han foldede Hænderne og sagde stille: »I Guds Navn, slaa den ned, hvor den har staaet för!«

Spøgelset takkede Manden, fordi han ved disse Ord havde befriet det efter en hundredaarig Vandring; derpaa løb Spøgelset hen til et bestemt Sted og slog Pælen ned, saa Vandet sprang höjt i Vejret fra Hullet; men i det samme var baade det og Pælen forsvundne.

22. Den straffede Spinderske.

I Julen maatte man ikke spinde; ogsaa Løverdag Aften skulde Rokken staa stille. I *Ragebøl* levede der engang to gamle Koner, som vare saa ivrige til at spinde, at de spandt baade hellig og søgn. Men saa døde den ene, og da den anden Løverdagen derefter sad og spandt ved Midnatstid, viste den døde sig for hende og holdt en ildglødende Haand op for hende, idet hun sagde:

»Ser du, hvad jeg i Helvede vandt,
fordi jeg hver Løverdags Aften spandt!«

23. Lygtemændene ved Hjortkær.

Fra *Hjortkær* ser man i August og September Maaneder om Aftenen tydeligt to Lys vandre i Østsiden af *Dravid* Skov, som ligger langt derfra. Det ene Lys er mindre end det andet, og deres Historie fortælles saaledes:

En fattig Skræder i *Höjst* havde en ond, drikfældig Kone, der forbitrede ham Livet saaledes, at han ikke havde en glad Time; alt, hvad han fortjente, drak hun op. En Dag havde han ikke en Bid Brød mere i Huset; da kom hans lille Sön og bad grædende om Mad; thi han var sulten. »Kom med,« sagde Faderen, »jeg vil give dig Brød, saa du aldrig skal sulte mere,« og saa gik han med ham til Dravid Skov; her dræbte Faderen Sönnen og begravede Liget i Sandet, hvorefter han hængte sig selv. Siden den Tid ser man de to Lys vandre der.

24. Spøgelset paa Gram.

Grevinde *Anna Sofie Schak* var tidlig bleven Enke. Hun levede derefter paa den letsindigste Maade i Sus og Dus, og til sidst forsvor hun sig med Liv og Sjæl til Djævelen. Denne skulde efter et vist Antal Aar hente hende en Aften, naar Vokslyset paa hendes Bord var brændt ned. Fra nu af gik det meget værre til paa Gram end tidligere. — Den bestemte Aften kom, og Vokslyset brændte paa Bordet foran hende; men pludselig blev hun betagen at en navnløs Angest. Hun lod Præsten kalde og betroede

ham sin Hemmelighed. Han raadede hende til at slukke Vokslyset og indmure Stumpen i den østlige Ende af Kirken; thi Djævelen havde jo ikke Magt over hende, för Lyset var brændt ud. Men kort Tid efter brød der Ild ud i Kirken; det var tidligt om Morgenen, og Grevinden laa endnu i Sengen, da hun fik Underretning derom. Straks sprang hun ud og løb i sin lette Natdragt uden Sko paa Fødderne den Fjerdingvej, der var til Kirken, og opmuntrede ivrigt Bønderne til at slukke Ilden, saa at i det mindste Muren paa Østsiden kunde blive reddet. Det lykkedes ogsaa; men siden den Tid var hun helt forvandlet; Munterheden var borte, og en nagende Kummer bragte hende i Graven.

Hver Midnat ser man i Slottet en smuk Kvindeskikkelse i snehvid Dragt, som gaar med tøvende Skridt gennem Værelserne, medens hun vrider Hænderne. Naar hun kommer til den øverste Sal i Mellembygningen, træder hun hen til Kaminen, stirrer ubevægelig paa en Blodplet*) og forsvinder saa under Veklager. — En ung Grevinde, som engang var i Besøg paa Slottet, sad om Aftenen sent ved Klaveret, da Spøgelset viste

*) Se et senere fortalt Sagn (99).

sig for hende og nær havde kyst Livet af hende.

25. Sara Limbæk.

For nogle Hundrede Aar siden boede paa *Törning* den unge og skönne *Sara Limbæk*. Hun var gift med en gammel, svagelig Ridder, og ham brød hun sig ikke om; sin meste Tid tilbragte hun i lystigt Selskab, som hun samlede paa Gaarden, og havde hun ikke fremmede, kørte hun ud i Besøg i sin store Karet med fire sorte Heste for. Ensom og ubegrædt døde Ridderen paa sin Borg. Men den letsindige Hustru maa endnu hver Nat køre en Tur gennem Törning Skove og Marker; hendes Vogn bryder paa et bestemt Sted et Hul i Gærdet, som ikke kan lukkes; thi hvor tit det end bliver lukket om Dagen, bliver det aabnet igen om Natten.

26. Brudesøen.

Tæt ved *Slesvig* ved Vejen til *Moldenit* ligger en lille kön Sø, der hedder *Brutsee* (Brudesøen). I gamle Dage var der Skov rundt om Søen, og der laa en Landsby, som hørte til St. Jørgens Sogn i Slesvig. Her boede engang en rig Bonde, som havde en

eneste Datter; hun havde givet en fattig Karl sin Tro, men Faderen havde bestemt, at hun skulde giftes med en rig Gaardmand, og Bryllupet skulde holdes Pinsedag. Aftenen forud sade de elskende paa den store Sten, som endnu ligger ved Søens Bred. Da Brud og Brudgom med deres Slægt Dagen efter sejlede over Søen, hørte de paa een Gang Kirkeklokken ringe som Tegn paa, at en var død; det var Pigens Kæreste, som havde taget sin Død af Sorg over sin sörgelige Skæbne. Men just som Brudefølget hørte Dødsklokken, greb en Hvirvelvind Baaden; den væltede, og alle druknede. Alle Ligene, undtagen Brudens, bleve fundne. Men hver Pinsenat stiger op af Søen en vidunderlig skön Pige; hun sætter sig paa Stenen ved Søbredden og kæmmer sit lange Haar, til Morgenen gryr.

27. Varsler.

For at kunne se Varsler skulde man være født paa en Söndag og helst ved Midnatstid.

En Formiddag gik en Bonde fra *Snogbæk* hjem fra *Sottrup* med sin Sön; da de vare midt mellem begge Byer, trak Faderen pludselig Sönnen ud mod Vejgrøften og blev helt underlig til Mode; han sukkede dybt;

men da Sönnen spurgte, hvad der var i Vejen, sagde han: »Ingenting, min Dreng!« — men han havde set en Ligskare drage hen ad Vejen og i den genkendt nogle af sine Venner og Slægtninge, — og tre Dage efter døde hans Hustru.

— En Gaardmand fra *Ragebøl* besøgte en Dag sin Datter, som var gift i *Stenderup*, og da der var flere Gæster hos hende, blev det först sent, för Manden kom paa Hjemvejen. Da han kom til Korsvejen mellem Dybbøl, Ragebøl og Stenderup, saa han tre sammenbundne Lagner komme flagrende gennem Luften nede fra Dybbøl Kirke, og det lød for ham, som om nogen sagde: »*Een, to, tre!*« Manden, som var i en løftet Stemning, tilföjede overgivent: »*Fire, fem!*« — Men han blev straks underlig til Mode og fortrød, hvad han havde sagt, — og god Grund havde han dertil; thi kort Tid efter døde de tre af Ragebøls syv Gaardmænd, og endnu i samme Aar to til, og den sidste af dem var Manden selv.

— For mange Aar siden var der i en Kirke i Sundeved et Bryllup, og ved den Lejlighed var der foran Kirken samlet en stor Del Tilskuere. Da Brudefolkene kom ud efter Vielsen, udbrød en Mand: »Nej se! hvilket

smukt rødt Halsbaand, Bruden har paa!« Ingen af den øvrige Forsamling kunde se *det* Halsbaand. Men siden viste det sig, at Manden, som var et Söndagsbarn, havde set et Varsel: det nygifte Ægtepar kom til at leve ulykkeligt sammen, og det endte med, at Konen dræbte sin Mand ved at komme Gift i hans Davregrød, hvorfor hun blev halshugget.

— Engang, fortalte en gammel Mand, var jeg ridende over til *Haksted*, og inden jeg var kommen derfra, var det blevet mörkt. Da jeg var kommen et godt Stykke hen ad Skovlund-Vejen, saa jeg et Lys noget foran, og efterhaanden som jeg kom nærmere, saa jeg, at det hoppede foran en stor Ligskare paa 14—15 Vogne. Jeg kendte hvert Køretöj i den hele Række og saa mig selv sidde paa Ligvognen som Kusk. Jeg holdt min Hest an, saa længe til de alle vare forbi, og hjemme talte jeg kun med min Kone om det. Men et Par Aar efter døde Hans Jessen, som jeg havde tjent i mange Aar, og jeg blev bedt til at køre med Liget. — Lige siden jeg var Dreng, har man kunnet se et Lys paa Flensborg-Vejen; men ingen vidste, hvad det skulde betyde. En Aften kom jeg for en Del Aar siden ridende fra Flensborg her

hjem. Omtrent midt imellem Valsbøl Huse og Valsbøl springer min Hest pludselig til Side, saa jeg nær var falden af, og jeg saa nu gennem Mörket dunkelt et Par Køreheste med blankt Beslag psa Seletöjet og en væltet Vogn; men med det samme var alt borte igen. To Aar efter væltede en Vogn paa dette Sted, og en Kone brækkede Halsen. Siden den Tid er Lyset forsvundet.

— I *Valsbøl* boede i Slutningen af forrige Aarhundrede tre Søskende, to Karle og en Pige, paa en Gaard, og de vare vidt og bredt berygtede for deres ugudelige Liv; de troede hverken paa Gud eller Djævelen, og Karlene vare lette til at trække Kniven i Slagsmaal. Den ene af dem havde engang været et Ærinde i Østerby og gik ved Nattetide hjem. Som han kom til Landbjærg lige udenfor Byen, mærkede han, at der var en, som fulgte ham; det var en forfærdelig stor Karl, som blev större og större for hvert Skridt, han tog. Karlen trak sin Kniv og stak den i den fremmede. Denne raabte: »Træk, og stik igen!« Men det brød Karlen sig ikke om; han gik hjem og i Seng. Men næste Morgen fandt han Kniven udenfor Dören, og da var den stukket igennem et Siv. — En Aften vilde samme Karl op paa

Kirkegaarden og skyde Harer. Tiden blev ham for lang, og han gik ind i Lighuset og lagde sig paa Ligbaaren. Da han havde ligget lidt, kom en grim stor Karl hen til ham og begyndte at maale ham; men han blev rolig liggende. Den fremmede kom anden Gang og maalte ham fra Hoved til Fod og gik saa igen. Nu hørte Karlen imidlertid Lyden af Spader og Skovle, og det tyktes ham, at det var hans egen Grav, der blev kastet. I en Fart sprang han op og flyede; det lykkedes ham ogsaa at slippe ud over Kirkegaardsmuren; men Spøgelset var saa tæt efter ham, at det rev hans Kofte itu.

28. Troldkyndige Præster.

Der var i Slutningen af forrige Aarhundrede i *Vedding* i Hanved Sogn tre Brødre, som havde en Retssag om en stor Del af *Barderup* Mose. De stode da med Stövlerne fulde af Jord fra deres Have, og ude i Mosen svore de saa paa, at de stode paa deres egen Jord. Saaledes vandt de Sagen; men de fik ingen Ro i deres Grav: hver Aften kunde man se dem ved Byledet eller Skelstenen, som de rykkede i, og mange Folk maatte lade Heste og Vogne staa udenfor

yledet, fordi de ikke kunde komme forbi Gengangerne. Men da var der en klog Præst i Hanved, som endnu mindes under Navnet »Thammes Præst«; han manede dem ned under en Sten paa Marken, saa ingen har set dem siden.

— En gammel Mand har fortalt: »I mine unge Dage, da jeg var en forvoven og vild Krabat, tjente jeg som Karl paa Herregaarden *Lillehorn*. En Dag kommer min Husbond hen til mig og siger: »Hør, Peter, kan du i Morgen køre den Karlummer Præst til Frisenhavn?« »Ja,« svarede jeg, »det kunde jeg nok.« Det faldt mig jo nok underligt, hvorfor jeg skulde til den Rejse, da Præsten selv havde en Karl; men jeg var vant til at blive laant ud, naar et Par Heste vare løbne løbsk, eller et Par gale Heste skulde køres til, saa jeg gjorde mig ingen videre Tanker ud deraf. Dog var det mig igen underligt, at jeg skulde hente Karlummeren ved Solnedgang. Imidlertid, jeg mødte i rette Tid paa Pletten, og Præsten stod paa Vognen og bød mig køre op paa Frisenhavn. Den Vej kjendte jeg nu lige saa godt som Flensborgvejen her, og det var dygtig mörkt, da vi naaede Herregaarden. Præsten stod af og lod mig vente en rum Tid udenfor uden at

Kirkegaarden og skyde Harer. Tiden blev ham for lang, og han gik ind i Lighuset og lagde sig paa Ligbaaren. Da han havde ligget lidt, kom en grim stor Karl hen til ham og begyndte at maale ham; men han blev rolig liggende. Den fremmede kom anden Gang og maalte ham fra Hoved til Fod og gik saa igen. Nu hørte Karlen imidlertid Lyden af Spader og Skovle, og det tyktes ham, at det var hans egen Grav, der blev kastet. I en Fart sprang han op og flyede; det lykkedes ham ogsaa at slippe ud over Kirkegaardsmuren; men Spøgelset var saa tæt efter ham, at det rev hans Kofte itu.

28. Troldkyndige Præster.

Der var i Slutningen af forrige Aarhundrede i *Vedding* i Hanved Sogn tre Brødre, som havde en Retssag om en stor Del af *Barderup* Mose. De stode da med Støvlerne fulde af Jord fra deres Have, og ude i Mosen svore de saa paa, at de stode paa deres egen Jord. Saaledes vandt de Sagen; men de fik ingen Ro i deres Grav: hver Aften kunde man se dem ved Byledet eller Skelstenen, som de rykkede i, og mange Folk maatte lade Heste og Vogne staa udenfor

Byledet, fordi de ikke kunde komme forbi Gengangerne. Men da var der en klog Præst i Hanved, som endnu mindes under Navnet »Thammes Præst«; han manede dem ned under en Sten paa Marken, saa ingen har set dem siden.

— En gammel Mand har fortalt: »I mine unge Dage, da jeg var en forvoven og vild Krabat, tjente jeg som Karl paa Herregaarden *Lillehorn*. En Dag kommer min Husbond hen til mig og siger: »Hør, Peter, kan du i Morgen køre den Karlummer Præst til Frisenhavn?« »Ja,« svarede jeg, »det kunde jeg nok.« Det faldt mig jo nok underligt, hvorfor jeg skulde til den Rejse, da Præsten selv havde en Karl; men jeg var vant til at blive laant ud, naar et Par Heste vare løbne løbsk, eller et Par gale Heste skulde køres til, saa jeg gjorde mig ingen videre Tanker ud deraf. Dog var det mig igen underligt, at jeg skulde hente Karlummeren ved Solnedgang. Imidlertid, jeg mødte i rette Tid paa Pletten, og Præsten stod paa Vognen og bød mig køre op paa Frisenhavn. Den Vej kjendte jeg nu lige saa godt som Flensborgvejen her, og det var dygtig mörkt, da vi naaede Herregaarden. Præsten stod af og lod mig vente en rum Tid udenfor uden at

spænde fra. Omsider kom han ud igen og satte sig op; men hvad han havde forrettet derinde, ved jeg ikke. Som vi køre ud af Gaarden, siger han: »Kender du Vejen gennem Skoven?« »Ja, vel gör jeg,« svarede jeg; »men det er saa mörkt, at jeg knap kan finde den.« »Aa jo, det gaar nok!« Nu kørte vi da af Sted; det var saa mörkt, at jeg ikke kunde se Hestene for Vognen; hvert Öjeblik slog Grenene os i Ansigtet. Som vi nu havde kørt et Stykke og omtrent kunde være midt i Skoven, siger han: »Holdt!« Det gav et underligt Rusk i Vognen, og jeg hørte ligesom noget blive lagt op bagi. »Nu kan du tøve her, indtil jeg kommer tilbage,« sagde han, — og dermed gik han ind i Skoven. Jeg følte nu om bagved for at se, hvad det vel kunde være, der laa; men var jeg ikke bange för, saa blev jeg det nu, da jeg følte Ringen og Egerne af det ene Baghjul. Omsider kom Præsten da tilbage og sagde, at nu kunde vi køre hjem. Skönt jeg tænkte meget over, hvorledes Vognen kunde gaa paa tre Hjul, lod jeg mig det dog ikke sige to Gange, men piskede paa Hestene, og hjem kom vi i en Fart. Hvad han vilde inde i Skoven, har jeg aldrig kunnet faa at vide; men næste Dag laa han til Sengs, og fjorten Dage efter var han død.

29. Skattegraverne fra Ris.

Mellem *Alslev* og *Mellerup* ligger en Skat. Tre eller fire Mænd fra *Ris*, som vare Naboer, gik en Nat ud for at faa Fingre i den, og ved Midnatstid kom de ogsaa til Stedet. Men da det blæste koldt, lagde den ene sig om bag en Vold i Læ, medens hans Fæller gravede. De stødte snart paa en stor Kedel; men da hørte han, der laa bag Volden, tydelig nogle Börn græde, skönt Byen var langt derfra. Han rejste sig da og sagde til de andre: »Jeg kan høre nogle Börn græde over, hvad vi her har for, — saa vil jeg ikke være med.« I det samme forsvandt Skatten, og de maatte gaa tomhændede hjem.

III.

HISTORIER OM DJÆVELEN.

30. Djævelens Brudedans.

I Sundeved var der engang en rig Mand, der havde en eneste Datter, som hed *Karen*. Hun var meget smuk og havde mange Bejlere; men hun var desværre ogsaa meget hovmodig og afviste dem alle. Den, som holdt længst ud, var Naboens Sön; men da han blev ved at overhænge hende, sagde hun til sidst engang: »Djævelen maa tage mig, hvis jeg nogen Sinde vil have dig!« — Men det gik nu saaledes, at Frierne efterhaanden bleve borte, og Karen blev en halvgammel Pige, saa at hun til sidst alligevel tog til Takke med Naboens Sön. Paa Bryllupsaftenen, da Brudedansen skulde gaa for sig, kom en fremmed Mand, klædt i kulsort Dragt, ind i Stuen og gik lige hen til Bruden. »Din Brudgom danser ikke,« sagde han, »maa jeg byde dig Brudedansen?« Hun gav ham Haanden og dansede med ham; men midt under Dansen flöj han ud af Vinduet med

hende; man hørte et eneste Jammerskrig ude fra Mörket, og saa var alt forbi.

31. Den narrede Djævel.

En Mand i *Isted* var engang i stor Pengenød, og i sin Trang kaldte han paa Djævelen. Denne kom ogsaa straks og lovede Manden en Skæppe Guldpenge; han vilde give ham en Skæppe med Top paa, og om ti Aar skulde Manden betale en Skæppe Guldpenge tilbage, men kun med Strygmaal. Det var billige Betingelser, mente Djævelen; men kunde Manden ikke betale, hvad han skulde, maatte han finde sig i at tilhøre den Onde. Denne gjorde nemlig Regning paa, at Manden jo nok vilde sætte Pengene overstyr, og saa var han jo hans visse Bytte.

Manden gik ind paa Betingelserne, men spurgte, om han skulde vente netop ti Aar, og om han ikke maatte betale Pengene tilbage tidligere. Dertil svarede Djævelen Jo. Men da saa den toppede Skæppe Guldpenge stod der, tog Manden et Bræt, strøg Toppen af Skæppen og sagde til Djævelen: »Mange Tak for Laan, tag du kun den Skæppe Guldpenge med det samme; jeg kan godt nöjes med Toppen.« Djævelen luskede da sluk-

øret bort; men siden er han bleven mere forsigtig med den Slags Akkorder.

32. Djævlebøgen i Sottrup Skov.

Indtil for kort Tid siden stod der i *Sottrup* Skov en kæmpemæssig Bøg, som med sine store Grene bredte sig til alle Sider. Folk kaldte den »Troldbøgen« eller »Djævlebøgen« og fortalte følgende om dens Oprindelse:

I *Sottrup*, tæt nede ved Alssund, boede engang en lystig, men fattig Musikant, som hed *Hans Spillemand*. En Nat havde han med et Par Kammerater spillet ved et Bryllup i en af Nabobyerne, og da Vejen var meget slem, bleve de snart trætte, da de gik hjem. »Bare man nu havde en god Hest!« udbrød Hans. »Aa ja, det var ikke saa galt!« svarede en af de andre. Og se, næppe vare de gaaede et Par Minuter, för de saa en smuk, kulsort, opsadlet Hest staa bunden ved et Led. »Hurra!« raabte Hans, »der er jo Hesten; hvem vil sætte sig op?« Kammeraterne turde imidlertid ikke; men Hans var ikke forknyt; han satte sig op; i samme Øjeblik for Hesten imidlertid bort med ham, som om den havde Vinger, og Gnisterne stode ud af Næseborene paa den. De to andre Spille-

mænd forfærdedes, og Hans selv var ikke lystelig til Mode, især da han mærkede, at han ikke kunde faa Hesten til at standse. — Endelig tabte han Taalmodigheden og raabte: »Naa, staa da, for Fanden!« men i samme Öjeblik var Hesten forsvunden, og den skinbarlige Fanden stod foran Hans. Nu var selvfølgelig dennes Munterhed forbi, og Haarene rejste sig paa hans Hoved; men Fanden sagde: »Du har kaldt paa mig; her er jeg, og nu skal du høre mig til!« Hans fremstammede en Undskyldning; men det hjalp ikke; Fanden vilde absolut have ham; dog, da Hans blev ved at tigge, blev Fanden ked af at høre paa ham og sagde: »Naa, jeg vil forbarme mig over dig, Hans! Du skal være fri, hvis du i ti Aar kan lade være at nævne mit Navn.«

Hvem der blev glad, var Hans; thi skönt han hidtil ikke havde taget det saa nöje med at tage Fandens Navn i Munden, troede han dog nok, at han nu kunde undgaa det, naar det gjaldt Liv og Salighed.

Endelig kom Hans da hjem; men sit Eventyr talte han aldrig om; alligevel kunde Folk nok mærke, at der var sket en Forandring med ham; hans Lystighed var næsten borte, og han tog sig omhyggelig i Agt

for at bande. Saaledes gik Tiden, og de ti Aar var næsten omme. Men saa skete det, at han en Nat kom hjem fra et Gilde, og da han havde gaaet langt, var han baade træt og sulten, hvorfor han tændte Ild paa Ildstedet i Skorstenen for at koge sig nogen Grød. Men til alt Uheld kom han til at vælte Gryden, saa Grøden løb ud i Ilden. »Saa for Fanden!« udbrød han, og i samme Öjeblik stod Djævelen foran ham og sagde: »Tænkte jeg det ikke nok, Hans! du kunde ikke undgaa mig!« Og med det samme tog han den stakkels Hans og trak ham med sig op gennem Sottrup Skov. Hans var saa bedrøvet, at han ikke lagde Mærke til, at han endnu havde sin Violin og Bue i den ene Haand; men da hans Öjne faldt paa det kære Instrument, fik han stor Lyst til endnu engang at spille paa det og begyndte i det samme paa en munter Vals. Men aldrig saa snart havde han begyndt, för Fanden, som netop var i et Krat af unge Bøge og Tjörne, begyndte at danse, og jo stærkere Hans spillede, jo hurtigere maatte Fanden bruge sine Ben. Han raabte til Hans, at han skulde holde op; men da Hans saa, hvorledes det hang sammen, spillede han

endnu lystigere op; dog tog han sig i Agt for at spille saa stærkt, at Strængene skulde springe. Endelig kunde Fanden ikke döje Dansen mere; han lovede Hans sin Frihed, naar han blot vilde holde op, og da Hans blev ved at spille for at drille ham lidt, svor han ved sin Oldemoder, at han aldrig mere vilde göre ham noget, og den Ed vidste Hans, at han ansaa for hellig, skönt der ellers ikke er meget, Fanden har Respekt for.

Fanden maatte altsaa liste slukøret af; men Hans skyndte sig hjem og fik paany sin Grødgryde over Ilden, og nu kunde han da ogsaa nok trænge til en Hjertestyrkning ovenpaa *den* Tur. Fra den Tid af bandede han aldrig; men det Krat, som Fanden under sin Dans havde traadt sammen, blev ogsaa ved i Fremtiden at vokse sammen og blev til et knudret og furet Bøgetræ, som man kaldte »Djævlebøgen«.

33. Djævelen og Bruden.

I *Moldenit* i Angel var der engang en ung Mand, som friede til en Pige; men hun vilde ikke sige Ja, hvor tit han end bad hende, og til sidst sagde hun, at hun hellere vilde tage Djævelen end gaa til Kirke med

Frieren. Siden hen gav hun ham imidlertid alligevel sit Jaord, og de skulde til Kirke for at vies. Da de kom til den store Höj nær ved Kirken, raabte en gammel Kone, at de skulde skynde sig; thi Djævelen lurede paa Bruden, og da de kom om paa den anden Side af Höjen og vilde træde ind i Kirken, sprang Djævelen frem og slyngede en tung Lænke efter hende. Heldigvis var hun traadt med den ene Fod ind i Kirken, ellers havde hun været fortabt. Men Djævelen havde slynget Lænken med saa stor Kraft, at der endnu er Spor af den at se over Dören.

— I *Sørup* Kirke er der Spor af en Lænke paa Væggen *inde* i Kirken. En ung Pige, som var trolovet med en ung Mand, gik til Kirke for at vies med en anden. Men da hun traadte ind ad Dören, sænkede Djævelen fra Hvælvingen en Lænke ned med en Krog i og trak ved den Bruden til sig i en saadan Fart, at Lænken slog Huller i Muren.

34. Djævelen og Greven.

I *Slesvig* var der engang en Greve, som forelskede sig i en vidunderlig smuk Pige; men hendes Fader vilde ikke give hende til

Greven. Nu gik denne bort til et höjt Bjærg, hvor Djævelen drev sit Uvæsen; der laa han i tre Dage og tre Nætter med Ansigtet ned mod Jorden og paakaldte Djævelen. Til sidst kom denne og spurgte, hvad han ønskede. Han bad da Djævelen om at skaffe ham den smukke Pige. »Hvad vil du give for hende?« spurgte Djævelen. »Alting og mit Liv oven i Købet,« svarede Greven, »naar jeg maa leve i Fryd og Glæde med hende i tre Aar.« Disse Betingelser fandt Djævelen gode, og Greven fik hende ogsaa meget rigtigt. Men de tre Aar gik hastigt, og saa kom Djævelen for at hente ham. Greven sad netop ved Middagsbordet. »Er du færdig?« spurgte Djævelen. Greven svarede: »Kom igen i Morgen; jeg er endnu ikke mæt.« Da Djævelen saa kom Dagen efter, brugte Greven samme Undskyldning; men den tredje Dag brød Djævelen sig ikke om hans Undskyldninger; han greb ham i Benene og slog ham med en saadan Magt mod Væggen, at han blev dræbt, og Blodpletten paa Væggen lod sig siden aldrig afvadske.

35. Djævelen som Spillemand.

I *Bröns* var en Söndag Aften flere Karle og Piger samlede og havde stor Lyst til at danse. Men der var ingen Spillemand, og de vidste ikke, hvor de skulde faa en fra. I sin Ærgrelse sagde da en: »Jeg skal nok skaffe en Spillemand, om det saa var selve Djævelen«; og dermed gik han saa paa Lykke og Fromme ud for at opsøge en. Snart efter mødte han en gammel Mand med en Violin under Armen; de bleve snart enige om, at den gamle skulde spille for Selskabet; men da han kom derhen, spillede han hurtigere og hurtigere, og de dansende maatte følge med, enten de vilde eller ej. Men nogle Folk, som med Forfærdelse saa paa denne Dans, hentede i en Fart Præsten, og saa snart denne var kommen og havde talt nogle kraftige Ord til Spillemanden, forsvandt denne. Men de dansende kunde nok forstaa, hvem han havde været.

36. Pigen, der dansede med Djævelen.

Engang var der et stort Bryllup paa det adelige Gods *Höjerswort* i Ejdersted. Blandt Gæsterne var en Pige, som var vidt og bredt

bekendt for sin Dans, og hun kunde heller ikke ved denne Lejlighed lade være at danse uafladelig. Hendes Moder advarede hende; men hun sagde letsindigt: »Selv om Djævelen kom og bød mig op til Dans, vilde jeg ikke sige Nej!« I samme Öjeblik kom en ubekendt ind ad Døren og opfordrede hende til Dans. Det var Djævelen, med hvem hun havde lovet at danse. Men han svang hende saa længe om, at Blodet styrtede ud af Munden paa hende, og hun faldt død til Jorden. Blodsporene i Salen kunne aldrig mere slettes ud. Men hun har heller ingen Ro i Graven: hver Midnat maa hun op i Dansesalen; en sælsom Helvedmusik bryder frem, og hele Slottet hopper op og ned. Enhver, som tilfældig kommer til at sove i Salen, opfordrer hun til Dans; men endnu har ingen vovet at danse med hende, skönt hun bliver frelst, hvis en kristen Mand følger hendes Opfordring. En ung Mand, som selv var lystigt anlagt, er engang bleven saa rædselsslagen ved at se hende, at Lysten til Dans aldeles forgik ham, og han følte Rædsel, saa snart han blot hørte Musik.

37. Djævelen hjælper til at bære Vognen.

En gammel Mand fortalte:

»Dengang jeg var en ung Karl, kørte jeg en Aften til Flensborg med min Husbond. Han kørte den forreste Vogn og jeg den næste, og vi havde hver fire Heste for. Paa een Gang holdt Husbond stille, og jeg raabte og spurgte, hvad der var i Vejen. Han svarede ikke, men vinkede blot med Haanden. Jeg stod da af min Vogn og gik hen til ham. Da sagde han: »Kan du ikke se, Dreng, at Djævelen sidder der ved Vejkanten!« Men jeg kunde ingenting se. Da sagde han: »Kryb op paa en af Forløberne og kig ud gennem Ørene paa den!« og da jeg gjorde det, kunde jeg se ham skinbarlig, og han havde en rød Tophue paa. Da sagde Husbond: »Tag nu et af Baghjulene af og læg det op i Vognen,« og det gjorde jeg. Saa maatte Djævelen tage fat paa Vognakslen og hjælpe til at bære Vognen ind til Flensborg, og det kan nok være, at han maatte bruge Benene, for vi kørte stærkt. — Man skal bare give ham noget at bestille, saa har man Ro for ham.«

38. Sure Druer.

Der var engang nogle unge Karle, som væddede om, at ingen af dem turde opholde sig en Nat i Klokkehuset ved *Gelting* Kirke. En af dem turde dog prøve paa det, og han klatrede op og sad indvendig i Klokken. Ved Midnatstid kom Djævelen og vilde tage Karlen; men han havde ingen Magt over ham i den indviede og døbte Klokke. Da sagde Djævelen til sidst: »Æ vild' nok hiilp dæ nier æ di helle Ting; men æ hær ingen Ti', æ skal te Vakkerballe.«

39. Den sorte Skole.

I den sorte Skole var Djævelen selv Læremester, og Lærlingene vare især unge Mænd, som skulde være Præster; næsten enhver Præst forstod noget af Kunsten; andre vare helt udlærte og havde til Gengæld paa visse Betingelser maattet forskrive deres Sjæl til Djævelen. En maatte f. Eks. i hele sit Liv kun bære een og samme uldne Undertröje; en anden maatte kun barbere sig en Lördag Aften, en tredje kun gaa med eet Strömpebaand o. s. fremd. De fik saa af Djævelen

Magt over Aanderne; især fik de Magt til at mane Spøgelser og Gengangere.

En Pastor *Fabricius* i Medelby i Tønder Amt var særlig dreven i den sorte Kunst. Engang, da han var ude i *Holt* for at døbe et Barn, tvang han en Dreng, der vilde plyndre et Æbletræ i Præstegaardshaven, til at blive siddende i Træet, til Præsten kom hjem. En anden Gang slog han midt under Prædikenen i Prædikestolen og sagde: »Holdt!« og da Folk siden gik fra Kirke, saa de en Mand staa paa Kirkegaarden med en Sæk Græs paa Nakken; han havde villet stjæle Græs under Prædikenen, men stod nu fast, til Præsten kom og løste ham.

Fabricius havde mange Troldbøger; engang vilde hans Tjenestepige göre rent paa hans Værelse under Prædikenen; ved den Lejlighed fik hun fat i en lille Bog og begyndte nysgerrigt at læse i den; men paa een Gang var det, som om Stuen blev levende, og en Mængde afskyelige Skikkelser lode sig se og kom hende mere og mere nær; den stakkels Pige var ved at forgaa af Angest. Men Præsten mærkede straks i Kirken, at der var noget i Vejen; han sagde pludselig »Amen« midt i Prædikenen, ilede

hjem og bragte Aanderne til Ro; ellers havde de dræbt Pigen.

Fabricius havde den Akkord med Djævelen, at denne maatte tage ham, hvis han nogen Dag tog mere end eet Strömpebaand paa. Men Præsten var klogere end Djævelen og tog sig godt i Agt, selv om han om Morgenen fandt to Strömpebaand foran sin Seng. Djævelen forvirrede tit den Pige, som strikkede Præstens Strömper, saa hun talte Maskerne fejl, og Strömpen blev for vid, saa den faldt ned om Benet paa Præsten; men der var intet Udkomme med ham, saa Djævelen blev narret.

40. Det kære Brød.

Ved *Gallehus* er en dyb Engsænkning. Der var engang en Pige, som skulde hente Brød i *Møgeltønder* til sin Moder, og da det var Söndag, var hun pyntet og havde sine nye Sko paa. Men medens hun var i Byen, regnede det, og da hun skulde gaa hjem, var Vejen bleven opblødt. Da hun saa kom til en Pøl, der spændte over hele Vejen, nænnede hun ikke at tilsmudse sine nye Sko; hun lagde Brødet i Pølen og

traadte paa det; men Brødet veg under hendes Fødder, og hun sank i Afgrunden til Rædsel for dem, der ilede til for at hjælpe hende; för hun forsvandt, advarede hun dem mod Hovmod og Foragt for det kære Brød.

IV.

HEKSE.

41. Heksen tager Smörret.

Dengang da der var mange Hekse, var det nødvendigt at have et Stykke Rönnebærtræ i Kærnen, hvis man vilde have Smör. Engang gik en Mand fra *Jægerup* til Haderslev; da han kom forbi *Vojensgaard*, hørte han, at de kærnede paa Gaarden; men han saa tillige, at en Kone, som han kendte, stod ved en Bæk tæt ved og kærnede med en Stok i Vandet. Siden saa han hende samme Dag sælge et stort Stykke Smör i Haderslev. Da han om Aftenen igen kom forbi Vojens, hørte han, at de endnu kærnede der. Manden gik da ind paa Gaarden og forsikrede, at det var unyttigt Arbejde, da Smörret allerede *var* solgt i Haderslev.

42. Vindknuderne.

I *Siseby* ved Slien boede en Kone, som forstod at hekse og kunde vende Vinden.

Sildefiskerne fra Slesvig plejede tit at lande der, hvor hun boede; engang vilde de hjem, men da det var Vestenvind, bade de hende om at vende Vinden; det vilde hun ogsaa nok göre, hvis de vilde give hende en Ret Fisk, og de gav hende da af de Fisk, de havde. Derpaa gav hun dem et Törklæde med tre Knuder paa og sagde, at de kunde løse den förste og den anden, men den tredje maatte de tage sig i Agt for at løse, för de vare nær ved Land. Fiskerne hejsede da Sejl, skönt det stadig var Vestenvind; men saa snart deres Formand havde løst den förste Knude paa Törklædet, fik de god Østenvind, og da han løste den anden, blev det stærk Storm, saa Baadene flöj hen over Bølgerne. Nu bleve de nysgerrige efter at faa at vide, hvorledes Vejret vel vilde blive, naar de løste den tredje Knude; men næppe havde de gjort det, för der kom en frygtelig Orkan fra Vest, saa de hurtigt maatte springe i Vandet og trække deres Baade i Land.

34. Konen som Ulv.

I *Husby* ved Slesvig var der engang en Kone, som kunde hekse. Hendes Tjenestefolk kunde ikke forstaa, at de hver Söndag

fik fersk Kød paa Bordet, skönt hun aldrig købte noget. Engang havde hun en modig Tjenestedreng; en Söndag, da alle de andre Folk vare gaaede i Kirke, krøb han op paa Loftet og kigede derfra ned i Stuen; da saa han, at Konen tog et Ulveskind frem og lagde det om sig; i samme Öjeblik var hun forvandlet til en Ulv og løb ud; kort Tid efter kom hun tilbage med et dræbt Faar. »Naar hun kommer *saa* let til Kød,« tænkte Drengen, »saa kunde hun gerne give os nogle större Stykker.« Da nu Konen skar Kødet itu og kom det i Gryden, sukkede hun, som hun plejede: »Ak, du kære Gud, hvem der var hos dig!«

Da anstillede Drengen sig, som om han var Vorherre, og sagde oppe fra Loftet:

»Du kommer aldrig i Evighed til mig!«

»Hvorfor dog ikke, du kære Gud?« sagde hun.

»Nej, du giver ikke dine Folk nok i Gryden.«

»Ej, ej, saa vil jeg forbedre mig!«

»Ja, det raader jeg dig visselig til at göre!«

»Siden den Tid fik Folkene meget större Stykker Kød end tidligere; Drengen kunde dog ikke tie stille, men fortalte Historien i

Byen. Da derfor Konen igen en Sommermorgen hentede et Faar, passede Folkene hende op og skød paa hende; ingen Bøssekugle kunde dog göre hende Fortræd; men endelig skød en hende med en arvet Sølvknap, og siden den Tid gik hun med et Saar, der aldrig kunde læges.

44. Et Sogn foruden Hekse.

I Sydslesvig samles Heksene paa *Lohede*. En Nat gik en Mand fra *Hadeby* forbi Heksepladsen, og der saa han en hel Mængde Hekse danse, og til sin Forfærdelse saa han ogsaa Præsten fra Hadeby imellem dem, ridende paa en Kosteskaft og med Præstekrave paa. Siden bebrejdede Manden Præsten, at han kom i saadant Selskab. Da lod Præsten Djævelen komme for sig og spurgte ham, hvor han turde understaa sig i at misbruge hans gejstlige Dragt og Skikkelse saaledes. Da svarede Djævelen, at han havde gjort det af Vrede, fordi han aldrig fik nogen Hekse fra Hadeby Sogn.

V.

EVENTYRLIGE DYR.

45. Guldkilden.

Vest for Haderslev ligger en skovgroet Bakke, som hedder *Bøghoved*. Paa den Bakke har Haderslev gamle Slot staaet.

Engang kom en Bondekone en tidlig Morgen gaaende med noget Smör, som hun vilde bringe til Byen; da saa hun ovenpaa Höjen en sælsom Glans, og hun gik op paa den for at se, hvad det kunde være. Hun saa' da, at der vældede Guldstykker op af Jorden, som om en Muldvarp kunde kaste dem op; men en lille sort Hund laa tæt derved og vogtede Guldet. Konen vidste imidlertid, hvad hun skulde göre: hun løste sit Forklæde af, bredte det ud paa Jorden og satte forsigtigt Hunden derpaa; saa skrabede hun en god Del Guldmønter til sig og fyldte alle sine Lommer; men det var dog for intet at regne mod den Mængde, der var. Derefter tog hun igen varsomt Hunden og

satte ham hen paa hans Plads. Da hun nu vilde gaa, sagde Hunden: »Den, som har lært dig det, har ikke slaaet dig paa Munden!« Hun gik imidlertid fri og frank sin Vej; men man har ikke siden hørt, at andre have faaet noget af Guldkildens Rigdom.

46. Slangekongen.

Ved *Nederselk* fandt en Pige engang en sammenrullet Klynge af 14—15 Slanger, og en af dem bar en Guldkrone paa Hovedet. Pigen løste sit hvide Forklæde af og lagde det tæt ved Klyngen, og kort efter krøb den störste Slange, som var Slangekongen, frem og lagde sin Krone paa Forklædet. Pigen sprang hurtigt til og greb Kronen; men da Slangekongen saa dette, skreg han saa höjt, at Pigen blev helt døv deraf. Hun beholdt dog Kronen, som var af rent Guld med mange grönne Ædelstene. Siden solgte hun den for mange Penge.

— I det gamle *Duborgs* Ruiner ved Flensborg lever ogsaa en Slangekonge; hans Krop er blaalig, og Kronen paa hans Hoved er af det fineste Guld. Hvem der kan fange Slangekongen eller faa fat i hans Krone, er lykkelig; Kongen af Danmark betaler nemlig

tyve Tusind Daler Kurant for den; thi den, som ejer Slangekongens Krone, er udødelig.

47. Grönnekilde.

Paa Havretorvet i *Flensborg* stod en gammel Stenbrönd, som hed Grönnekilde; dens klare, rigelige Vand faldt fra fire Haner ned i et stort Bækken og forsynede en stor Del af Byen. Flensborgerne holdt denne Brönd höjt i Ære; thi medens det andre Steder hedder, at Storken bringer de smaa Börn, saa sagde man i Flensborg, at de bleve fiskede op af Grönnekilde. Derved forkølede Kvinderne sig og maatte som Følge deraf ligge nogle Dage i Sengen.

Men Flensborgerne havde endnu en anden Grund til at holde Grönnekilde höjt i Ære; thi Byens Skæbne er knyttet til den. Det er nemlig spaaet, at engang en Söndag Formiddag, naar Folk gaa fra Kirke, vil der komme et uhyre stort Vildsvin løbende gennem Gaderne; naar det kommer til Grönnekilde, standser det foran en Sten og begynder at rode den op; naar Stenen er løsnet, er Byens Undergang for Haanden; thi nu vælder en tyk Vandstraale frem af Jorden

og vokser til en rivende Ström, der skyller hele Byen bort.

48. Hornbrönden.

For mange Hundrede Aar siden var der, hvor nu *Slesvigs* Forstad ligger, en Eng, bevokset med Krat og Skov, og der var ingen Mennesker i Egnen. Tid efter anden samledes dog nogle Hyrder og Jægere omkring en Kilde, hvis Vand var særlig godt, og der opstod en Landsby. Men en Dag skete den Ulykke, at Kilden ikke gav Vand; den var den eneste Kilde vidt og bredt, og Folkene vidste ikke deres levende Raad. Da gik en Jæger om Natten ud i Skoven, og bedst som han gik, saa han en hvid Hjort med gyldne Takker. Han lagde an paa den; men pludselig følte han Medlidenhed med det smukke Dyr, hvorfor han igen tog Bøssen fra Kinden og gik hjem. Men næste Morgen fandtes de gyldne Takker ved Kilden; Ingen har dog siden set Hjorten. For Guldtakkerne fik man saa mange Penge, at man kunde bygge en smuk Brönd over Kilden. Brönden hedder siden den Tid *Hornbrönden* og har det bedste Vand paa hele Frederiksberg.

49. Djævlekatten.

Ved *Kurborg* var der engang en Bonde, som havde tre store, könne Katte. Hans Nabo, som var meget plaget med Mus, kom til ham og bad ham om at laane den ene Kat, hvad han ogsaa fik Lov til, hvorefter han satte den ud i Laden. Men om Natten stak Katten Hovedet ind i Stuen og spurgte: »Hvad skal jeg skaffe?« »Du skal naturligvis skaffe Mus,« sagde Manden«, det er dertil, jeg har faaet dig.« Næste Morgen var der saa fuldt af døde Mus, at Manden knap kunde lukke Stuedören op for dem, og han kørte hele Dagen Mus ud i Læssevis. Næste Nat stak Katten igen Hovedet ind ad Dören og spurgte: »Hvad skal jeg skaffe i Nat?« »Rug skal du skaffe,« svarede Bonden, og næste Morgen laa der ogsaa Rug i saadan Mængde, at man ikke kunde aabne Dören. Nu havde Bonden faaet nok af den forheksede Kat og bragte den tilbage til Ejermanden, og deri gjorde han klogt; thi havde han for tredje Gang givet den Arbejde, havde han været nødt til at beholde den altid. Men han gjorde ikke klogt i anden Gang at forlange Rug; thi hvis han havde forlangt Penge, havde han faaet stor Rigdom.

50. Troldhunden.

Paa *Pushof* ved Nyböl i Angel boede en Bonde med sine to Sönner. Alle tre vare de blinde; men de vare dog ikke saa hjælpeløse, som man skulde tro; thi Bonden havde sluttet en Pagt med Djævelen, og denne havde givet ham en lille sort Hund, som ikke alene kunde vejlede ham og Sönnerne, naar de vare ude at gaa, men ogsaa fortælle ham alt, hvad der skete paa Gaarden; desuden sörgede den for, at alt var i Orden; den passede om Natten Køerne og Hestene; men om Dagen plejede den at ligge foran Lodören paa et gammelt Plovhjul.

51. Varulve.

En ung Mand fra *Jægerup* kom en Aften silde fra Billund. Da han allerede var tæt ved Jægerup, kom tre Varulve imod ham, og de vilde ganske sikkert ogsaa have sønderrevet ham, hvis ikke det var lykkedes ham at springe ind i Smedens Rugmark; der havde de ingen Magt over ham; thi Varulven kan ikke komme i en Rugmark. Men de tre Varulve skal have været tre Søstre, gifte Koner, fra Jægerup, som vilde hævne

sig paa den unge Mand, fordi han ikke havde villet gifte sig med den enes Datter.

52. Kvægpesten.

Kvægpesten viser sig i Skikkelse af en uhyre stor Tyr, hvis Brøl er meget dybere end andre Tyres. Den gaar fra By til By, og hvor den lader sig se eller høre, dør alt Kvæget bort. Engang viste den sig i Sydslesvig. En Mand fra *Husby* gik fra Byen ud paa Marken med en Kalv, medens en anden gik lidt fra ham og drev en Ko. Pludselig saa de foran sig en uhyre stor Tyr; de mente, det var Nabobyens Tyr; men da saa de, at han rørte ved Koen, og at denne straks faldt død om. Manden udbrød: »Nu hjælp os, Gud! Det er Kvægpesten selv!« Han var imidlertid en modig Mand, hvorfor han gik hen og slog paa Tyren for at drive den bort; men den var ligesom Træ at slaa paa og havde kun tre Ben. »Hvor vil du hen?« spurgte Manden. »Til Husby!« svarede Uhyret med hul Stemme. »Gaa du til *Rede* og til *Slugshardt*,« sagde Manden, »omkring med dig!« og da han blev ved at slaa paa Uhyret, vendte det ogsaa om og har siden aldrig mere vist sig i Husby.

53. Lindormen i Egevad.

I gamle Dage havde en Lindorm sin Hule bag *Egevad* Kirke, og den gjorde megen Fortræd i Egnen, idet den røvede en Mængde Kvæg og var farlig selv for Mennesker. Ingen vovede at gaa imod den, indtil endelig to Karle enedes om at prøve deres Lykke. De rettede deres Leer ud som Spydblade og gik mod Ormen. Men da den ene saa Lindormen, blev han ræd og løb sin Vej, medens den anden Karl dræbte Ormen og derefter sin fejge Kammerat.

— Andre sige at Folkene i *Egevad* i tre Aar opfødte en Tyrekalv med sød Mælk og Hvedebrød. Da de tre Aar vare gaaede, slap de Tyren løs paa Kirkegaarden; Lindormen kom imod den, og der blev en forfærdelig Kamp; til sidst rev Tyren Ormen ihjel; men den døde kort efter af de Saar, *den* havde faaet.

54. Den lange Hest.

De unge Folk fra *Kasø* ved Aabenraa vilde en Söndag Aften til Dans i *Hydevad*. Men da de kom til Bækken, som løber mellem de to Byer, var den saa stærkt opsvulmet, at de ikke kunde komme over. Medens

de saa sig om, fik de Öje paa en gammel Hest, der stod i Nærheden, og de besluttede at ride paa den over Bækken. Da et Par var kommet op, var der endnu en Plads, og saaledes kom de da alle paa en Gang op paa Hesten. Da de nu vare komne midt i Bækken, saa den forreste sig om og udbrød fuld af Forundring: »Jesu Kristi Kors, sikken en lang Mær!« Næppe havde han talt disse Ord, för Ryggen knækkede paa Spøgelse-Hesten, og den forsvandt med et frygteligt Hyl. Men de unge Folk skyndte sig hjem og havde tabt Lysten til at danse.

VI.

SAGN OM KIRKER.

55. De seks Kirker.

Mellem Aabenraa og Tønder staa seks Kirker i Række, to og to ved Siden ad hinanden; hvert Par er ens, men forskelligt fra de andre: i *Uge* og *Hjortkær* ere begge Kirkerne smaa og uden Taarne eller Spir; i *Tinglev* og *Bjolderup* have de höje og spidse Taarne, og i *Bylderup* og *Ravsted* endelig ere Taarnene brede og lave. Disse Kirker ere nemlig byggede af to Kæmper, stadig to ad Gangen; det eneste Værktøj, Kæmperne havde, var en Økse, som de skiftedes til at bruge og kastede vekselvis mellem hinanden. Da den ene ved Arbejdet nöje saa efter, hvorledes den anden bar sig ad, bleve Kirkerne stadig ens, Par efter Par.

56. Broager Kirke.

Der var engang en Herregaard paa Broager Land, og den ejedes af to Tvillingsøstre,

som elskede hinanden höjt. Da den ene af dem døde, tog hun det Løfte af den efterlevende, at denne skulde bygge en Kirke paa Broager, hvilket Værk hun ogsaa fuldførte i de de syv Aar, i hvilke hun overlevede Søsteren. Til Minde om de to Søstre fik Kirken to Taarne; men det ene er mindre end det andet, fordi Søstrene ikke vare lige höje.

— Andre fortælle paa følgende Maade om de to Taarne:

Der boede paa Broager Slot en from Ridder, som vilde drage til det hellige Land. För han drog hjemme fra, bad han sin Hustru, om hun vilde sætte et Taarn paa Kirken, hvis hun fødte ham en Sön, men et Spir, hvis hun fik en Datter. Da han vendte tilbage, blev han glad ved at se *to* Taarne som Tegn paa, at hun havde skænket ham Tvillingsönner.

57. Den vanhelligede Døbefont.

Ved *Gram* laa i gamle Dage øst for Endrup Skov en Kirke, som var indviet til den hellige Theokar. Den blev imidlertid i sin Tid nedbrudt, og da skete det, at Døbefonten, som var af Sten, kom hen til en Gaard

og blev brugt til Hundetrug. Men da alle de Hunde, som drak deraf, bleve gale, angrede man den Synd, man havde begaaet mod det hellige, og førte den gamle Døbefont hen til Kirkegaarden i Gram.

58. Kirkeklokker i Vandet.

I en Krig havde Menigheden i *Kahleby* (nord for Slien) mistet Klokken i deres Kirketaarn. Kongen gav dem da Lov til at stjæle en Klokke fra en Kirke, hvor der var to. Saa drog de over Slien til *Hadeby* og stjal en Klokke i Kirken der; men da de skulde sejle hjem med den, sank baade Baad og Klokke. Hver Nytaarsmorgen Kl. 6 kan man høre Klokken ringe i Dybet.

— I *Gelting* i Angel havde man en stor Kirkeklokke; saa lod man støbe to mindre Klokker i Lybæk, hvorfra de bleve sejlede til Sliens Munding. Men ved Udskibningen tabte man den ene, og den sank straks dybt ned i Sandet. Naar siden den lille Klokke i Gelting ringer, kan man tydelig høre, at den siger: »Min Mag ligger i æ Minn'! Min Mag ligger i æ Minn'!« (»Min Mage ligger i Mundingen«).

— Engang stjal en Tyv Kirkeklokken i

Gram; men da han kørte med den over Aaenved Endrup Skov, gik Vognen i Stykker, og Klokken sank saa dybt, at den ikke igen var til at finde. Dog kan man engang imellem høre den ringe.

59. Om Kirkers Bygning.

I den katolske Kirkes Tid vilde man bygge en Kirke nord for *Kappel*; Pengene til Kirken vare indsamlede; men man kunde ikke enes om Stedet. Da sendte man til sidst to Munke ud for at vælge Pladsen; men da heller ikke de kunde komme til en Afgörelse, bade de Jomfru Maria give sig et Tegn, som de kunde rette sig efter. I samme Öjeblik flöj et Par Ravne hen over deres Hoveder og sloge sig ned paa det Sted, hvor nu Kirken staar. Munkene følte, at Ravnene var det Tegn, de havde bedt om, og Kirken blev bygget Da den var færdig, kom Ravnene igen, satte sig ned paa Kirkens vestre Ende og bleve forvandlede til Sten, som man den Dag i Dag kan se. Kirken og Sognet hedder siden den Tid *Rabenkirche* (Ravnekirke).

— De fleste Kirker i Angel ligge modsat andre Kirker og ofte i en Udkant af Sognet. Alle Steder siger man, at Grunden hertil er,

at Troldene ikke have villet tillade, at man byggede Kirkerne, hvor det först var blevet bestemt; de reve ned om Natten, hvad der blev bygget op om Dagen. Saa har man bedt Gud om at betegne, hvor Kirkerne skulde staa, og saa er der midt om Sommeren faldet Sne paa det Sted, hvor Kirken skulde bygges. Saaledes faldt der paa een Dag Sne der, hvor Kirkerne i *Esgrus*, *Stenberg* og *Sterup* bleve byggede. I *Grumtoft* vilde man först bygge Kirken paa Bygbjærg eller — som andre siger — ved Troldkær; men ogsaa her forstyrrede Troldene Bygningen, indtil Gud udpegede Stedet.

— Det samme fortæltes om *Hytten* Kirke ved Ekernførde. — Da man vilde bygge *Ris* Kirke ved Aabenraa, fandt man Stenene slæbte hen til det Sted, hvor nu Kirken staar. — Det samme fortælles om Kirkerne i *Herrested*, i *Morsum* paa Sild og flere.

— Den smukkeste Kirke i Angel er *Sørup*; Murene ere lige til Taget af hugne Sten, Taget er tækket med Bly, og Taarnet er over 200 Fod höjt. Men man lægger Mærke til, at Nordsiden af Kirken er bygget bedre end Sydsiden. Kirkens Bygmester, som hed *Arkel*, byggede den sidste, medens Nordsiden blev bygget af hans Svend, *Spang*. Da Folk

lagde Mærke til, at Svenden overgik Mesteren, fattede denne Had til ham, og en Aften, da de fulgtes ad til Sørup Mølle, hvor de boede, dræbte Mesteren Svenden, Hvor dette skete, er nu en lille Bro over en Bæk, og den Bro kaldes *Arkelspang*.

60. Den afhuggede Taa.

I Slesvig Domkirke er et gammelt Krucifix udskaaret af Træ og stammende fra den katolske Tid. En beruset Tömmermand gik engang paa Hertug Christian Albrechts Tid med sin Økse gennem Kirken og afhuggede i raat Overmod den store Taa paa Kristusbilledets venstre Fod, idet han gik forbi det. Men da han om Aftenen klædte sig af, fandt han sin venstre Strömpe fuld af Blod, og Tommeltaaen laa løs i Strömpen.

61. Frue Kirke i Slesvig.

Engang var Frue Kirke i Slesvig stor og prægtig; men da den forfaldt og ikke mere blev brugt, købte den gottorpske Kansler, *Adam Tratziger,* den i Aaret 1571 for 200 Mark. Han lod derpaa Kirken nedbryde og byggede af Stenene en prægtig Gaard i Sles-

vig. Men Himmelens Straf udeblev ikke; han kørte kort efter løbsk og brækkede Halsen, da han sprang ud af Vognen. Men ved Gaarden i Slesvig var der heller intet Held, og hundrede Aar efter brød man den ned og byggede Avlsgaarden *Winningen* op af Stenene.

62. Sværdet i Slesvig Domkirke.

Engang var *Slesvig* i Fjendevold, og Fjendens Soldater dreve deres Uvæsen i selve Domkirken; der siges, at det skal have været Kosakker. De lejrede sig rundt om i Gangene, lo, spillede, bandede og drak. En af dem, som havde tabt sine Penge i Spil med Kammeraterne, raabte i sin Arrigskab, at han vilde stikke Öjnene ud paa Gud, og med det samme kastede han sit Sværd i Luften. Men Sværdet kom ikke ned igen; det flöj af sig selv op mod Hvælvingen, hvor det til Spotterens Skræk borede sig fast. Straks efter at Fjenderne vare bortdragne, blev Sværdet taget ned; men *Skyggen* af det lod sig ikke slette ud. Forgæves har man muret og kalket paa Stedet, hvor Sværdet sad; næste Morgen har dets Skygge vist sig der igen.

63. Kirkerøverne.

Kort för Slaget paa *Lohede* indtog *Kristoffer II.* Byen *Slesvig* og lod sine Soldater udplyndre den. Ved denne Lejlighed udøvede de mange Skændselsgerninger; de myrdede baade voksne og Börn, skændede Kvinderne, ja røvede endog i Kirkerne; men dette sidste straffede Gud synligt.

Saaledes pralede nogle af det Bytte, de havde gjort i Byen, og bebrejdede en Kammerat, at han ikke havde givet dem en Part af, hvad han havde faaet i Kirken. Han drog da under store Forbandelser sit Sværd ud og sagde: »Hvis jeg har bedraget nogen af jer, saa gid Sværdet maa fare i mit Liv!« Men næppe havde han udtalt Ordet, för han, ligesom dreven af en ond Aand, vendte Sværdet mod sit Bryst og gennemborede sig. Da ræddedes de andre og bragte det røvede Guld tilbage til Kirken. — En anden Røver faldt i en haard Sygdom og maatte udstaa store Kvaler; da formanede han sine Kammerater til at tilbagegive, hvad de havde røvet, og de adløde ham. — En tredje havde plyndret i Kirken, da han paa een Gang lagde Mærke til, at et Helgenbillede svedede; han slog en höj Latter op og sagde, at nogle gamle Kær-

linger havde overgydt det med Vand; men i samme Öjeblik faldt han i Afsindighed og Raseri, saa han under lydelig Hylen blev ført ud af Kirken, hvorefter han ude paa Gaden til Tilskuernes Forfærdelse sønderrev sig selv og opgav Aanden. — Et Mariabillede havde udgydt Taarer, og derover havde en anden Røver spottet; men han blev straks blind og maatte ledes ud af Kirken. — En Soldat, som havde tændt Ild i Nikolaj Kirke, led siden midt om Vinteren af en saa utaalelig indvendig Brænden, at han i Fortvivlelse styrtede sig i Vandet og druknede.

VII.

HISTORISKE SAGN.

Et Land med en saa rig Historie som Sønderjylland har selvfølgelig ogsaa en Rigdom af historiske Sagn.

64. Om

Holger Danske

fortælles: Ved *Gaardeby* i Flensborg Amt findes Spor af en gammel Vold, som hedder *Holger Danskes Dige* eller *Olgers-Diget*, fordi Holger Danske har bygget Volden. Men selv sidder han med alle sine Riddere i en Höj ved *Møgeltønder*, hvorfra han engang vil drage ud og kæmpe for Landet og den kristne Tro. Der vil nemlig komme den Tid, da Tyrkerne have hele Landet inde og vande deres Heste i Kongeaaen, medens den danske Hær er slagen. Men saa kommer Holger Danske frem og bliver Anfører for alle tolv Aars Drenge; han slaar Fjenderne og bliver Landets Befrier.

65. Om

Kong Dan

fortælles i Dannevirkeegnen, at han var den förste Konge i Danmark og boede i *Slesvig* By. Dengang var der endnu Hedninger i Landet, og de plejede at brænde deres døde og sætte Asken i Urner i Höjene. Men Kong *Dan* vilde ikke brændes efter sin Død; han vilde sidde op i sin Kongestol og have sin opsadlede Hest og mange Kostbarheder med sig. — Da han nu var død, skete det ogsaa, som han havde ønsket, og han blev begravet i en stor Höj ved Kurborg, nær ved Kurgraven; tæt ved den ligger en anden Höj, og derfor kaldes de to Höje *Tvebjærg*.

— Men i Ditmarsken fortælles om Kong Dan: Nær ved Tönning i Ejdersted er en lille Höj med en Hule under; der nede sidder Kong *Dan* med Hundrede Tusinde Mand, og alle sove de. En Soldat var engang dömt til Döden; men Frederik VI. skænkede ham Livet, hvis han vilde gaa ned i Höjen og bringe Efterretning fra Kong Dan. Soldaten gik derned og traf den gamle Konge sovende ved et Bord; hans Hoved laa paa hans Arm, og hans Skæg hang helt ned under Bordet. Rundt omkring ham sov hans Folk. Da nu

Soldaten traadte ind, vaagnede Kongen og spurgte ham, hvad han vilde. Soldaten svarede, at han var sendt af Kongen for at bringe Bud fra Kong Dan. Kong Dan svarede, at Soldaten skulde sige Kongen, at han skulde kun stole paa ham, hvis han var i Nød, thi saa vilde han komme ham til Hjælp med alle sine Folk; han vilde fordrive Fjenden og göre ham til Herre over hele Verden. »Men Kongen maa ikke have tænkt paa ham i rette Tid,« tilföjede Fortælleren.

66. Ogsaa

Kong Frode

lever i Sagnet. Paa Markerne ved Byerne *Havetoft*, *Löjt* og *Taarsballe* i Angel fandtes tidligere en Mængde Kæmpehöje, fordi der i Oldtiden skal have staaet et stort Slag i denne Egn. Den störste af Höjene staar endnu temmelig fredet; den kaldes *Hermeshöj*, og i den hviler Kong *Frode,* som det gamle Vers siger:

»Den först' Kong Fröje,
den ka' do hitt i Hermeshöje«.

67. Om en af Kristendommens tidligste Forkyndere fortælles følgende Sagn:

Biskop Poppo ved Helligbæk.

Mellem Flensborg og Slesvig er en Bæk, som för hed Jydebæk, men i mange Hundrede Aar har heddet *Helligbæk*, fordi Poppo her døbte det hedenske Folk. I Nærheden findes en Skov ved Navn *Popholt*, hvor han prædikede. Ryttere og Kuske lade aldrig deres Heste drikke af dette Vand, fordi det er en kendt Sag, at Dyrene i saa Tilfælde vilde blive forfangne

Ved Bækken har Poppo engang gjort et Jærtegn. Han trak en med Voks mættet Skjorte paa og opfordrede Hedningerne til at stikke Ild i den; hvis han saa blev brændt, skulde de ikke bryde sig om hans Prædiken, men hvis han forblev uskadt, skulde de lade sig døbe. Den Prøve syntes de godt om. Da nu Skjorten var bleven antændt, løftede han sine Hænder mod Himlen og taalte Ilden med stor Ro og Munterhed, og da den var helt udbrændt, var der ikke en Brandplet at se paa ham. Mange Tusinde antoge da Kristendommen. — Men nogle sige, at dette Jærtegn skete i Ribe, andre i Slesvig.

Djævelen søgte efter Evne at skade Bi-

skoppen i hans Gerning. Engang havde Poppo døbt en stor Skare i Bækken; da tog den Onde en stor Sten og slyngede den imod ham. Men i sin Arrigskab havde han taget for höjt Sigte, saa Stenen for over Poppos Hoved og laa siden efter længe mellem Stolk og Helligbæk. Den kaldtes »Djævlestenen« og var 20 Fod lang, 14 Fod bred og 12 Fod tyk; men nu findes den ikke mere, da den for over et halvt Hundrede Aar siden er sprængt i Stykker til Vejfyld.

— At Egnen omkring *Dannevirke* er særlig rig paa Sagn, er ganske forklarligt; her er ikke alene fra gammel Tid Folkegrænsen mellem Sachser og Jyder; men her er ogsaa det store Folkeværn, Dannevirkevoldene.

Syd for Dannevirke ligger *Kongshöj;* i Folkesproget kaldes den »Kong Sies Höj« og skal være opkastet over en Kong *Sigurd,* som faldt i Kamp mod Regnar Lodbrogs Sönner. Om Höjen fortælles følgende Sagn:

68. Den indmurede Konge.

I Hedenold var i denne Egn en Konge, som var haard og grusom mod Bønderne; han krævede store Skatter af dem, og naar

de ikke kunde betale, tog han alt, hvad de ejede, fra dem. Til sidst gjorde de Opstand mod ham, fangede ham og murede hans Underkrop fast mellem store Stene, medens de over hans Hoved hængte et Brød, som han lige kunde naa at slikke med Tungen; han fik slikket et stort Hul i Brødet, men døde til sidst af Sult, hvorefter man kastede Höjen op over ham.

[Paa Kongshöj staar nu et österrigsk Monument over dem, der faldt den 2den Februar 1864; et Vers beklager de unge Österrigere, som fjernt fra den skönne, blaa Donau skulde op og lægge deres Ben i det kolde Norden; — men hvad vilde de her?].

69. Et Minde om Grænsekampene er følgende Sagn om

Sachser og Jyder.

I gamle Dage var Volden Skellet mellem Sacherne og Jyderne. Jyderne have bygget den gamle Vold og kaldt den Dannevirke.

Engang havde de en stor Krig med hinanden, og Jyderne gravede da en stor Grav foran Volden, for at de kunde være mere sikre; det er den Grav, som nu kaldes Kograven (ɔ: Kurgraven). Men det Navn fik den, fordi Jyderne havde bundet en hel

Mængde Okser bag Graven og sat tændte Vokslys paa deres Horn, for at Sachserne skulde blive bange og tro, at der var en stor Mængde Jyder paa Post. Men Sachserne opmandede sig; de indtoge Graven og fangede alle Jydernes Okser. Saa laa de længe foran den store Vold og kunde ikke indtage den; men de fandt dog til sidst paa Raad: Volden gik et Sted over en stor Tørvemose og var der bygget af Træ; paa dette Sted stak Sachserne Ild i Volden, og den brændte ned lige til Grunden. Det Sted kan ses endnu; Folk kalde det Sydergrund, og her nedgravede Jyderne deres store Krigskasse, da de ikke kunde bjærge sig længere. Folk i Jylland vide godt endnu, hvor denne Krigskasse ligger; engang var der en jydsk Oksedriver, som gik til Hamborg; han sagde, at naar han kom tilbage, vilde han grave Skatten op og tage den med sig; men han kom aldrig tilbage; han maa være bleven i Hamborg.

— Da Sachserne nu trængte frem gennem Dannevirke, kom de til *Lyrskov* Hede, og her holdt de saa stort et Slag, at Jyderne mistede atten Tusinde Mand. Saa vendte Sachserne igen om; men Jyderne samlede sig atter og sagde om dem: »Endnu

ere de ikke forbi Krop Skov!« De forfulgte Sachserne og sloge dem paa Krop Hede, hvor Sachserne mistede fyrretyve Tusinde Mand og deres Anfører oven i Købet, og han var endda saa stærk, at han med sin blotte Finger kunde skrive i en Sten; der ligger endnu en stor Sten dernede, som han har kastet under Slaget, og i den kan man se Mærker efter alle hans Fingre.

Fra det Slag stammer Talemaaden: »Endnu er du ikke forbi Krop Skov!« hvilket man siger til en, der fejlagtig tror, at han har overvundet sine Vanskeligheder.

— Om Voldens Bygmester, *Tyra Danmarks* Bod, har Sagnet kun bevaret dunkle Erindringer, hvad der vil kunne skönnes af følgende to Sagn; i det förste er dog en dunkel Erindring om hende som Landets Vogterske; men det andet har kun *Navnet* tilbage.

70. Prinsesse Tyra.

Paa *Tyraborg* ved Lille Dannevirke boede engang for mange Hundrede Aar siden en Kongedatter, som hed *Tyra,* efter hvem Borgen havde sit Navn. Engang kom en fremmed Prins og friede til hende; men han

var saa hæslig, at ingen Mennesker kunde lide ham; Prinsessen vilde ogsaa nødig have ham; men hun turde ikke ret vel sige Nej for sin Faders Skyld. Til sidst fandt hun dog paa Raad. Da Bryllupsdagen nærmede sig, bad hun sin Brudgom ride med sig ud over Volden til Hollingsted, hvortil der dengang gik en Bugt ind fra Vesterhavet. Da de vare komne derhen og skulde vende om, lod hun med Vilje sin Hoveddug falde til Jorden. Prinsen sagde: »Prinsesse, I har ladet jer Hoveddug falde; vil I ikke have den med?« Men hun svarede: »Naar I var en ret Ridder, saa stod I selv af eders Hest og tog den op til mig!« Han stod da af Hesten og bukkede sig efter Dugen; men hans Sværd hang fast ved Sadelen. Det drog hun ud, og i samme Öjeblik, han bukkede sig, huggede hun hans Hoved af. Da hun kom hjem, skulde hun sige, hvor hendes Brudgom var. »Ak,« sagde hun da, »vi red langs den gamle Vold, saa kom de Underjordiske efter os og greb fat i ham og huggede hans Hoved af; men jeg red bort fra dem.« De droge da ud og opsøgte hans Lig og jordede det i en Höj paa Espertofts Mark.

71. Fruen paa Tyraborg.

Tyraborg ligger paa Vestsiden af Dannevirkesøen (nu udtörret). Rundt om er den brune Lynghede; men om Sommeren staar den skyggefulde Borgplads fuld af smukke Forglemmigejer. Hen paa Sommeren kan man tit i Tusmörket her se en höj Frue sidde paa en Guldstol og kæmme sit lange Haar med en Guldkam; naar hun saa har flettet det, forsvinder hun. Hver St. Hansnat ser man hende, navnlig hen ad Morgenstunden, sidde der midt blandt mange Mennesker. Men hvis nogen saa kommer til hende, tager hun dem med sig ned i sit underjordiske Rige, hvorfor Mødrene der i Nærheden advare deres Börn mod at komme derhen.

Da man ved, at den höje Frue ejer store Skatte, have adskillige prøvet at faa dem hævede. Saaledes kom engang en St. Hansnat tre Mænd og begyndte at grave efter dem; men de bleve saaledes piskede over Ansigterne med Ris, at de snart bleve tvungne til at vende om, og da de næste Aar kom igen, gik det meget værre; thi nu bleve de ikke alene piskede med Ris; men de höje Træer begyndte at vakle og rave, som om

de skulde styrte over dem, hvorfor de skyndte sig at tage Flugten. — Engang holdt den höje Frue et stort Bryllup paa Borgen og brugte dertil saa meget Øl, at alt Vandet i Borggraven blev opbrugt, og dette er Grunden til, at Graven siden har været tör. Men derfor har hun ogsaa endnu en stor Mængde Øl tilovers, og der levede endnu for et halvt Hundrede Aar siden i Dannevirke en Bonde, om hvem man sagde, at han hvert Aar för Rughøsten hentede saa meget Øl hos hende, som han vilde have, og til Gengæld gav han hende et lille hvidt Lam.

72. Oldenborg Vold.

Den store halvkredsformede Vold ved Hadeby Nor, som bærer Navnet *Oldenborg* (d. v. s. den gamle Borg), er mulig anlagt af Kong *Götrik* og menes at have været brugt som et Støttepunkt for Sejladsen fra Slien op gennem Noret.

Sagnet fortæller, at der i Volden er gemt store Skatte. Saaledes plöjede engang Bønderne fra Selk til Hove; medens de ved Middagstid spiste deres törre Kost, saa de pludselig paa Volden et Bord dækket med Sølvtöj. Bønderne bleve forskrækkede; men

en af Plovdrengene var dristig nok til at liste sig hen til Bordet, uden at de andre mærkede det, og tage et Sølvbæger, som han stak til sig. Men Bordet blev staaende uden at forsvinde, og Bønderne kom derfor i Tanker om, at der maatte være noget i Vejen. Da gik Drengen til Bekendelse, og de nødte ham til at bære Bægeret tilbage; straks derpaa forsvandt Bordet.

— For mange Aar siden gik engang en Kone en Aften silde i Maaneskin ind til Volden for at hente Sand i en Sandgrav. Da hørte hun, först i det fjerne, men siden mere og mere tydeligt, en dejlig Musik, som hun aldrig för havde hørt Mage til; men samtidig hørte hun ogsaa en stærk Larm og Trampen som af Heste, saa det lød for hende, som om en stor Hær af Fodfolk og Ryttere drog frem. Fuld af Skræk løb hun hjem og var ogsaa gerne bleven hjemme, hvis hun ikke havde glemt sin Spade i Sandgraven; den vilde hun dog nødig miste, hvorfor hun dristede sig til at gaa tilbage for at hente den; men da var alt stille.

Den krigerske Larm har imidlertid mange foruden hende hørt, og de mene, at den skyldes de gamle hedenske Konger, som endnu husere i Volden. —

Medens Sagnene, som vi saa, ikke beskæftigede sig saa meget med *Tyra*, have de til Gengæld saa meget mere at berette om *Margrete Sprænghest*, Kristoffer I.s energiske Enke, hvem man med Urette tilskriver Opførelsen af »Margretevolden«. At Sagnet giver sig saa meget af med hende, er mærkeligt nok, saa meget mere som hun jo led Nederlag i Krig ved Dannevirke; men maaske Grunden kan søges i den Omstændighed, at hun var en vendisk Fyrstedatter; i alt Fald kaldes hun altid *Sorte Margrete*, hvilket Navn jo fører Tanken hen paa hendes vendiske Udseende.

73. Saaledes fortælles om

Dannevirkes Bygning.

Da *Sorte Margrete* byggede Dannevirke, gjorde hun en Pagt med Djævelen. Han skulde lave hele Volden færdig paa en eneste Nat og sætte en Jærnport deri; men det förste levende, der kom gennem Porten, skulde tilhøre ham. Djævelen skaffede da saa mange Folk, at de kun behøvede at kaste tre Skovle Jord hver, saa var Volden færdig. Nu stillede Djævelen sig paa Lur bag en af Portfløjene; thi han saa en fornem Herre komme

paa Landevejen hen mod Porten. Men Herren havde en Pudelhund med sig, og den løb foran og kom först igennem Porten. Djævelen maatte da nöjes med Hunden; men han blev saa vred herover, at han i sin Arrigskab greb Hunden og knuste den.

74. Sorte Margrete paa Dannevirke.

Sorte Margrete har ingen Ro i sin Grav, fordi hun har brugt Djævelens Hjælp til at bygge Dannevirke. Hver Nat maa hun ride hen ad Volden i hele dens Længde fra Hadeby til Hollingsted, og undertiden kommer hun ogsaa i Middagsstunden mellem Kl. 12 og 1. Mange Folk have set hende; hun har altid en sort Dragt paa og rider paa en hvid Hest, som aander Damp og Ild ud af Næseborene; to andre Aander i snehvide Dragter følge hende. Engang havde nogle Folk lagt Kartofler pra Voldens Skraaning, og en Pige var sendt ud for at grave dem op ved Middagstid. Da kom hun pludselig løbende hjem og raabte, at *Sorte Margrete* var suset forbi hende; hun havde da ladet Kartoffelsækken i Stikken og var løbet derfra. Da Folkene saa gik ud og saa efter, fandt de Kartoflerne strøede omkring og søndertraadte. Det havde

Margrete gjort, fordi hun ikke vil have, at nogen skal opdyrke Volden.

— Nytaarsaften 1844 skete det, at to Börn, hvis Forældre boede ved Kurborg ved den gamle Vold, havde været i Besøg hos nogle Naboer og gik hjem om Aftenen mellem Kl. 11 og 12. Da de gik paa Volden, kom den hvide Hest imod dem; fra dens Ryg flagrede et hvidt Lagen; paa Seletöjet havde den store Kvaster ved Ørene, og mellem dem brændte et Lys; fra Næseborene sprudede der Ild, og der sad en höj, sort Skikkelse paa dens Ryg; det var *Sorte Margrete*, og hun var fulgt af to hvide Skikkelser. Pigerne løb hurtigt ned ad Volden, og Margrete susede forbi dem; men hendes Ledsagere forfulgte dem, og Pigerne vare i stor Nød. Den mindste faldt og begyndte at bede Fadervor; den ældste slap derfra. Da Forældrene hentede den mindste hjem, kunde hun kun sige: »Hesten! den hvide Hest!« Men siden kom hun dog til sig selv, skönt hun altid blev angst, naar hun tænkte paa den Nats Hændelser.

75. Holstenske Sagn om Sorte Margrete.

Sorte Margrete lod Elben spærre med Pæle og store Jærnlænker, saa ingen kunde

sejle hverken ind eller ud. Ogsaa Kieler- og Flensborgfjord skal hun have spærret og saaledes ødelagt Sejladsen. Engang belejrede hun *Itzehoe*, og paa Mariæ Fødselsdag (8de September) vilde hun lægge en stor Dæmning og en Bro tværs over Störfloden for at sætte Byen og Omegnen under Vand. Men da steg to Gange paa samme Dag, imod Naturens Orden, Floden saa stærkt op gennem Stör, at Dæmningen og Broen sønderbrødes. Men over Byen saas Guds Moders Billede i Skyerne, og siden holdt Borgerne i Itzehoe den Dag höjt i Ære.

— Sorte Margrete har ogsaa bygget *Dannevirke* for at lukke Danmark for Tyskerne; men disse angreb hende, för hun endnu var færdig med Værket. Da stillede hun en Række Køer op ved den sydligste Grav, som derefter hedder *Kograven*. Da Fjenden i Frastand saa Køernes Horn, troede han, at det var Hjælmtoppe af Krigere, og bortskød hele sit Forraad af Pile paa Køerne. Men medens Fjenden saaledes blev opholdt, skyndte Margrete sig at blive færdig med Volden.

— Hun overvandt altid sine Fjender ved List; saaledes red hun altid gennem Landet med omvendte Sko under Hestene, saa at

ingen vidste, hvor hun var. Paa den Maade lykkedes det hende engang at slippe fra *Oldenborgerne*. Hun havde nemlig sendt sin Sön til Oldenborg*) for at kræve Skat; men Skomagerne der i Byen grebe ham, huggede ham i Stykker og sendte Moderen hans saltede Lig. For at hævne sig belejrede hun Byen og kastede Skanser op, som endnu kan ses ved Weiszenhaus ved Østersøen. Men Russerne kom Borgerne til Hjælp, og Margrete undslap kun paa Grund af de omvendte Hestesko. Men siden den Tid holdt de Oldenborg Skomagere sig af Forsigtighed hjemme i deres egen By og droge ikke omkring paa Markederne som Skomagerne i andre Byer.

— Ved *Bornhøved* skal hun ogsaa have holdt et Slag engang, og da hun steg til Hest, blev der Mærke efter hendes Fod i en stor Sten. Men andre sige rigtignok, at Mærket er traadt af Hestens Hov.

— Tæt ved Lohede er en Höj, som hedder *Dronningehöj*. Der har engang *Sorte Margrete* overvundet en Konge, og dette gik saaledes til: hun havde Krig med ham, og da hun saa, at hans Hær var meget större

*) By i Holsten.

end hendes, fandt hun paa en List; hun sendte Bud til ham, at det gjorde hende ondt, at saa mange tapre Mænd skulde lade Livet for hendes Skyld; det var meget bedre, at hun alene gik i Kreds med ham. Hertil var han ogsaa villig, da han mente, at han let kunde overvinde en Kvinde. Da de nu skulde til at fægte, bad hun ham vente, til hun fik spændt Hageremmen om sin Hjælm fastere. Det vilde han nok; men hun sagde, at hun turde ikke begynde derpaa, för han stak sit Sværd ned i Jorden til Hæftet; dette gjorde han; men i samme Öjeblik anfaldt hun ham og afhuggede hans Hoved. — Hendes Krigere bar da Jord sammen i deres Hjælme og lagde den over hans Lig, til Höjen var opkastet. Siden hed den *Dronningehöjen*, og Folkene der omkring saa tit i gamle Dage Kongen om Natten sidde ved et Sølvbord og drikke af Sølvskaale.

— Sorte Margrete har spaaet om, at der engang mange Hundrede Aar efter hendes Tid skal komme en Konge, som skal føre Krig saa længe, til han kun har de tolvaarige Drenge tilovers. Med dem skal han vinde en stor Sejr ved *Nortoft* og siden binde sin Hest ved et Træ, der vokser ud under Kirken. Ved Nordtoft Kirkemur staar

ogsaa et Hyldetræ, om hvilket Folk siger, at det ikke kan udryddes.

76. Om
Skatten i Margretevolden

hed det, at der i Krumvolden paa Dannevirke hvert syvende Aar viste sig et Sølvbord, besat med allehaande Ting af Sølv; men naar Folk kom og vilde gribe Skattene, sank Bordet ned i Jorden.

— Kohyrden fra *Lille Dannevirke* græssede en Morgen sine Køer i Nærheden af Volden. Da saa han, at denne aabnede sig, saa at han kunde gaa ind. Paa Væggene til begge Sider hang mange Kostbarheder af Guld og Sølv, især en stor Mængde Lurer. Hyrden fik Lyst til at tage en af disse; men da han traadte nærmere, fik han Öje paa en stor ildglødende Mand paa en luende Stol; herved forfærdedes Hyrden og flyede, og Volden lukkede sig efter ham. Men da han nöje havde lagt Mærke til Stedet, gik han senere derhen ledsaget af andre for at grave efter Skattene. Da stak Manden i Volden sit Hoved ud med Öjne saa store som en Skillingspotte. Siden den Tid lod man være

at grave; men man kan endnu se Stedet, hvor de prøvede paa det.

77. Sorte Grete og Fiskerne.

To fattige Fiskere, som boede i *Slesvig*, havde arbejdet forgæves den hele Nat. Da de nu, triste i Sindet, vilde sejle hjem, viste Sorte Grethe sig for dem, hvad hun undertiden gör for Fiskerne; hun kom fra Sydsiden af Slien, fra Egnen om Margretevolden og var i kongelig Pragt med Perler og Diamanter i Haaret; men Dragten var helt sort. Hun sagde til Fiskerne: »Kast eders Garn ud endnu engang, saa vil I göre en rig Fangst; men den bedste Fisk, I fanger, den skal I kaste i Vandet igen!« Det lovede de, og Fangsten blev saa stor, at deres Baad næppe kunde rumme den. En af Fiskene havde Guldskillinger i Stedet for Skæl, Finner af Smaragder og Næse af Perler. »Det er den bedste Fisk«, sagde den ene og vilde sætte den i Vandet igen. Men den anden vilde ikke tillade det og puttede Fisken ned under de andre, for at Grete ikke skulde se den. Saa roede han skyndsomst afsted; thi han var bange, og hans Kammerat var heller ikke glad. Men bedst som de sejlede, be-

gyndte Fiskene i Baaden alle at blinke som Guld; thi Guldfisken gjorde alle de øvrige gyldne; Baaden blev tungere og tungere, indtil den til sidst sank; den bedrageriske Fisker druknede, medens hans Kammerat med Nød og næppe frelste sig i Land og fortalte de øvrige Fiskere, hvorledes det var gaaet dem.

Mordet paa *Erik Plovpenning* og Kong *Abels* forsmædelige Død et Par Aar efter hører ogsaa til de Begivenheder, som Sagnet har bevaret levende Minder om.

78. Saaledes fortælles om

Erik Plovpennings Lig.

Efter at Hertug *Abel* havde ladet sin uskyldige Broder, Kong *Erik*, myrde, og Morderne havde sænket Liget ned i Slien ved Mysunde, kom det dog op, skönt det var betynget med svære Lænker, og drev ind til Bredden. Da man derpaa i höjtideligt Optog førte Liget ind i Byen, begyndte alle Kirkeklokker at ringe af sig selv. Liget blev begravet i Domkirken, og skönt det snart blev ført derfra, opbevares dog endnu

i Kirken Kongens Hue, et Ribben og de Lænker, der vare bundne om Liget.

Paa det Sted, hvor hans Lig drev i Land, blev der rejst et Trækors; ofte saa Fiskerne til deres stille Gru blaa Lys skinne der. Omegnens Folk fortælle, at Kongen nu ligger jordet under en stor Sten ved Slien mellem Löjtmark og Arnæs. Hvert Aar, naar Morddagen vender tilbage, vender Stenen sig ved Midnatstide, hvad man kan kende paa, at den Dagen efter er ganske fri for Mos.

79. Kong Abels Død.

Kong *Abel* drog ned til Ejdersted med en stor Hær for at undertvinge Friserne. Men disse værgede sig mandeligt og sloge ham paa et Sted, som siden hed *Kongemarken*. Da nu Kongen flygtede og var kommen til Dæmningen over Milde Aa, havde en Hjulmand fra Pelvorm, som hed *Vessel Hummer*, gemt sig under Broen, og da Kongen kom, sprang Vessel frem og huggede ham bagfra i Hovedet med sin Økse, saa Kongen straks faldt død af Hesten.

Flere Aar efter den Dag var Vessel Hummer ude paa et Skib paa Havet. Da rejste sig en stærk Storm, saa Skibet var ved at

forgaa; Vessel bekendte nu, at han var en Kongemorder, og bad Folkene om at kaste ham over Bord, ligesom man engang havde gjort ved Profeten Jonas. Dette Raad fulgte man, hvorefter Stormen straks stilledes; men Vessel druknede.

80. Kong Abels Jagt.

Efter at Kong *Abel* var slagen ihjel af Friserne, blev hans Lig bragt til *Slesvig* og der bisat i St. Peters Domkirke. Men allerede næste Nat blev der i Kirken en saadan Larm, at det ikke var muligt for de forfærdede Medlemmer af Domkapitlet at synge deres Salmer eller bede de brugelige natlige Bönner. Da dette nu flere Gange gentog sig og til sidst blev meddelt Abels Enke, blev det besluttet at føre Kongens Lig bort fra Kirken og jorde det paa et andet Sted. Liget blev nu sænket ned i en Sump vest for Slesvig, som hedder *Pøleskov,* og der blev oven i Købet slaaet en Pæl gennem Ligkisten. Man kan endnu se Stedet, og det kaldes af Folk der i Egnen for *Kongegraven.* Fra nu af hørte Spøgeriet i Kirken op. Men paa Stedet, hvor han blev jordet, og i den nærmeste Egn har man lige ned til vore Dage

kunnet høre en skrækkelig Larm, og mange Mennesker ere derved blevne satte i dødelig Angest. Der høres Stemmer som af Jægere, Klang af Horn og Hundeglam saa tydeligt, at Skildvagterne paa Gottorp tit have hørt det. *Abel* selv er ogsaa bleven set af Folk, som sige, at han er helt kulsort i Ansigtet: han rider paa en lille Hest og er fulgt af tre Jagthunde, der tit se ud som glødende Ild.

— Det siges ogsaa, at Abel hele sit Liv var en vældig Jæger, og at han, da han skulde dø, ønskede at komme til at jage til evig Tid i Stedet for at faa den evige Salighed. Tidligere jagede han kun paa Jorden og var da til stor Fortræd for alle Folk; thi dem, han traf paa, gjorde han Men. Men da grov man hans Lig op af Graven ved Dyrehaven i Slesvig, vendte det om og borede en Pæl gennem det. Siden den Tid jager han ikke paa Jorden; men man hører hans Stemme, naar han farer gennem Luften og stadig raaber: »Hurra! Hurra!« — Men hans Hunde løbe endnu paa Jorden; de have brændende Öjne og udspy Ild og Damp. Man hører ham ofte jage paa Hederne omkring Dannevirke, og mange have truffet sammen med ham.

— Engang kom saaledes en Bonde fra

Skovby fra Marked, hvor han vel havde drukket noget. Da hørte han paa een Gang Hurraraab, Piskeknald og Prusten af Hunde. Bonden kaldte da paa Kong *Abel* og bad, om han maatte være med paa hans Jagt. Abel tog ham ogsaa med blandt sin vilde Skare; han fik Bøsse og Krudt og skød mange Harer. Da Jagten hen ad Morgenstunden var til Ende, bad Bonden Kongen, om han maatte faa et Stykke Vildt hjem med, og Abel kastede da noget ned i hans Vogn, idet han sagde: »Der har du en Steg, der er meget for god til en Bonde!« — Da han nu kom hjem, spurgte hans Kone ham, hvor han havde været saa længe, og han fortalte da, at han havde fulgt Kong Abel paa Jagt og havde faaet et Par Harer eller et Hjortelam med sig. Men da Konen skulde se efter i Vognen, fandt hun i Stedet for Vildtet et dødt Hesteføl.

81. Maagerne ved Slesvig.

Kong Abels Folk, som dræbte hans Broder, lede alle en skammelig Død; een blev stukket ihjel ved Spillebordet, en anden blev radbrækkel, en tredje dræbt af sine egne Folk osv. Men de og de 24 Herremænd,

som svore paa Abels Skyldfrihed i Mordet, ere for bestandigt bundne til Mordstedet

Tæt ud for Slesvig er en Ø, hvor Abels Slot stod; denne Ø kaldes nu *Maageøen*; hvert Aar paa Gregors Dag kommer der Maager, som ruge i Fred, og Byen Slesvig har ansat en Fisker, som skal værne dem mod Ufred, og som derfor kaldes Maagekongen. Naar Maagerne have faaet Unger to Gange, og det tredje Kuld netop er ruget ud af Æggene, er Freden forbi; en Løverdag Kl. 12 storme Folk fra alle Kanter mod Øen; Drenge gribe de nøgne Unger, Skytter skyde dem, der kunne flyve, talrige Baade med Jægere omringe Øen, og naar Myrderiet Söndag Morgen er forbi, drage de tiloversblevne sorgfulde bort; men næste Aar ere de nødte til at komme igen og ruge; thi disse Maager ere Abels Mænd, og de kunne ikke komme bort fra Stedet. Kun hvis Maagekongen ikke sörger for Fred i Rugetiden, behøve de ikke at komme igen i de förste syv Aar. Saaledes skete det i et af Krigsaarene i Aarhundredets Begyndelse. Men hvis denne Forstyrrelse finder Sted tre Aar i Træk, saa de altsaa have Lov til at blive borte i 21 Aar, ere de befriede fra Forbandelsen.

82. Kong Abels Hund.

Nede omkring *Dannevirke* By var der i gamle Dage store Skove, hvorfra Bønderne ikke alene fik deres Brændsel, men hvor de ogsaa om Sommeren lode deres Kreaturer græsse. En Dag blev en ung Pige sendt ud i Skoven for at se efter Køerne; men da hun kom derud, hørte hun paa een Gang en frygtelig Larm i Luften, og straks efter saa hun Kong Abels Jagt; han havde tre hvide Hunde med sig, og de havde ildrøde Tunger hængende langt ud af Halsen. Da tænkte Pigen: »Ak, jeg er her ganske alene; hvorledes vil det dog gaa mig!« — Hun havde et hvidt Forklæde for sig; det løste hun af, viklede det om Hovedet og satte sig ned ved et Træ og græd af Angest. Kong Abel kom ned og gjorde en forfærdelig Stöj omkring hende; til sidst for han bort igen, men den ene Hund kom hen til hende og sprang op i hendes Skød. Da nu Kongen var borte, tog hun Hunden med til Dannevirke, og der er endnu Efterkommere af den Hund. Men siden den Tid har Kong Abel ingen Hunde haft med sig.

83. Den gule Blomst.

Kong Abels Slot, hvor han øvede Forræderiet mod sin Broder, er forlængst lagt øde; men man finder dog paa Maageøen under Græsset Rester af gamle Kældermure. Der ligger Kong Abels Skatte, og man har tit om Natten set Lys og Flammer derover, hvorfor Skattegravere ikke saa sjældent have prøvet deres Lykke, men hidtil forgæves.

Engang for mange Aar siden gik en Mand fordybet i sine egne Tanker ved Slien; men da han engang saa op, lagde han Mærke til et klart Lys paa Maageøen. Han blev nysgerrig ved dette, gik efter Lyset og lagde ikke Mærke til, at han gik ud over Vandet; thi det bar ham, som om det var Is. Lyset blev klarere og klarere, og til sidst stod han foran et stort, oplyst Slot, som han aldrig för havde set; men inde i Slotsgaarden saa han en vidunderlig gul Blomst, fra hvilken al Glansen udgik; thi den skinnede som en Sol. Han brød Blomsten og gik med den i Haanden nærmere til Slottet; först gik han Slotsgaarden rundt, og derpaa traadte han ind. Alle Døre vare lukkede; men saa snart han rörte dem med Blomsten, sprang de op, og saaledes gik han gennem mange Sale, den ene smukkere end den anden. I den

sidste fandt han endelig et herligt Maaltid anrettet, og han satte sig og spiste og drak med god Appetit. Men da han var bleven mæt, hørte han en Stemme sige: »Glem ikke det bedste!« Han saa sig om, men kunde ikke se nogen. Han saa paa Kostbarhederne paa Bordet og syntes, at ingen af dem kunde lignes ved et stort, kunstigt forarbejdet Sølvbæger. Da lød Stemmen for anden Gang: »Glem ikke det bedste!« Men han greb Bægeret og vilde gaa. Da lød Røsten for tredje Gang: »Glem ikke det bedste!« Han saa sig endnu engang om i Salen; men da han intet smukkere fandt, gik han med Bægeret i Haanden ud af Slottet og over Vandet ind i Byen. Da han var kommen ind paa Land, vendte han sig om og saa efter Slottet; men da var det forsvundet, og han har aldrig senere faaet det at se; thi kun een Nat hver hundrede Aar blomstrer den gule Blomst, og kun da kan det lykkelige Menneske, som ser det, naa Slottet og aabne det. — Sølvbægeret beholdt Manden, og det blev siden gemt i Sølvkamret paa Gottorp, indtil det tilligemed andre Skatte blev ført derfra til København.

84. Ligesom man paa Sjælland har Sagn om Kong *Valdemar* som den vilde Jæger, har man i Sønderjylland lignende Sagn. Saaledes fortælles om

Kong Valdemar.

Ikke langt fra *Bov* stod i gamle Dage et Jagtslot, som hed *Valdemarstoft;* der boede Kong *Valdemar* om Sommeren og i Høsten for at drive sin Yndlingssyssel, Jagten. Engang red Kongen en tidlig Morgen i Skoven med mange Jægere og Hunde; der var rigeligt Jagtbytte; men jo mere Vildt de fældede, jo stærkere vokste Kongens Lidenskab. Hele Dagen gik med; det blev Nat, og Kongen vedblev at jage. Da det endelig blev bælmørkt, maatte han holde op, men udbrød i det samme: »O, hvis jeg blot kunde jage til evig Tid!« Da lød en Stemme fra Luften: »Dit Ønske er opfyldt, Kong Valdemar! fra nu af skal du til evig Tid ride paa Jagt!«

Snart efter døde Kongen, og fra sin Dødsdag rider han hver Nat paa en snehvid Hest, omgiven af sine Jægere og Hunde, hen gennem Luften. Man kan især høre ham St. Hans Nat; dog hører man ham ogsaa paa Efteraarsdage fare hen over Stadsgraven i Flensborg; Luften gjenlyder da af Hunde-

glam og Klang af Horn, af susende Pile og Jægeres Raab, og man siger da: »Der trækker Kong Volmer!«

Det gamle Jagtslot blev siden forvandlet til et Værtshus; men eet Værelse er stadig i samme Stand, som da Kongen beboede det. Væggene ere prydede med gamle Billeder; i et Hjörne staar en Himmelseng med et mörkerødt Flöjels Tæppe over, kantet med Guldfryndser. Der findes ogsaa et gammelt Orgel, som Kongen siges at have spillet paa. I dette Værelse er der engang bleven skudt paa Kongen; Morderen skød gennem Dören, men ramte kun et Billede af Kongen, der hang paa Væggen, og som endnu har et Hul efter Kuglen.

85. Dronning Margretes Død.

At Holstenerne ikke kunde lide Dronning *Margrete Valdemarsdatter*, kan man let forstaa, eftersom hun gjorde, hvad hun kunde, for at rive Sønderjylland fra dem. De fortælle følgende om hendes Død: Hun havde paa en uretfærdig Maade ladet en Raadmand i *Flensborg* radbrække; netop som han døde, stævnede han hende til inden tre Dage at møde for Guds

Domstol; dette skete ogsaa; thi tredje Dagen derefter døde hun paa et Skib i Flensborg Fjord under et forfærdeligt Uvejr med Storm, Lyn og Torden.

86. Fra Polakkertiden.

Det var en ulykkelig Tid, da *Polakkerne* vare i Sønderjylland. Mange Landsbyer bleve udplyndrede og afbrændte, og Beboerne maatte flygte ud i Skovene for at bjærge deres Liv og det værdifuldeste af deres Ejendele.

Dengang var der en from Præst i *Toftlund* eller *Herrested*, der ikke havde Lyst til uden videre at lade sit Hus udplyndre. Da en Hob Polakker kom ridende ind i Byen, udtænkte han en List for at blive fri for de ubehagelige Gæster; han havde i sin Have en stor Mængde Bikuber; dem væltede han, saa at der flöj tætte Sværme Bier rundt om Præstegaarden, hvorfor ingen Fjende vovede sig ind. Men Dagen efter kom Polakkerne igen for at besøge Præsten; en af dem var saa grusom, at han borede et Hul i Dörposten, greb Præsten i hans lange Skæg, stoppede det i Hullet og slog det fast med en Plök. Saaledes maatte den arme Mand

staa, til Gæsterne vare borte, og andre Folk kom og hjalp ham løs.

Men den Soldat, som havde behandlet Præsten saaledes, slap ikke godt fra det; siden den Tid var han aldrig glad, han svandt hen; men havde alligevel en Følelse af, at han ikke kunde dø, för han havde faaet Præstens Tilgivelse. Derfor drog han tilbage og opsøgte Præsten; denne tilgav ham hans Synd, og han døde i Fred.

— Paa den Tid, da snart Svenskerne, snart Polakkerne vare i Landet, levede der i *Aarslev* ved Aabenraa en Bonde ved Navn *Behrendsen*, som havde Hjertet paa rette Sted.

Engang kom en Mængde Svenskere ind i hans Gaard og truede med at udplyndre og afbrænde den, hvis han ikke bragte dem Mad og Penge. Behrendsen bad dem sidde lidt ned; derpaa gik han ud, tog en Stang saa tyk som en Vognstang og stak dens ene Ende i Ilden i Køkkenet, til den kom i Brand, hvorefter han med den brændende Stang for ind i Stuen og slog med den til höjre og venstre med saa god Virkning, at Svenskerne løb deres Vej. Han tænkte imidlertid straks, at de vilde komme igen for at hævne sig, hvorfor han i Tide var

betænkt paa at forsvare sig. Han havde en Mængde Bøgestammer liggende udenfor Gaarden; dem samlede han sammen i en Hob, saaledes at der i Midten var et lille Rum til ham selv. Næste Dag kom meget rigtigt en Flok paa tolv svenske Ryttere. Saa snart Behrendsen saa dem, greb han sin svære Bøsse, som han havde ladet med en hel Del Kugler, og krøb ind i sin Fæstning. Fjenderne turde ikke ride ind i Gaarden, men samledes i en Hob udenfor den for at raadslaa om den bedste Maade, hvorpaa de kunde stikke Ild paa den. Dette Öjeblik benyttede Behrendsen; han brændte sin Bøsse af med en saadan Virkning, at de elleve faldt, medens den tolvte flygtede.

Behrendsen førte stadig paa egen Haand Krig mod Svenskerne og laa tit i Baghold for at skyde dem ned, naar de færdedes enkeltvis. En Morgen laa han i Skoven tæt ved Landevejen, der førte gennem denne, da en ung svensk Officer kom ridende, medens han med höj Røst sang en Morgensalme. Behrendsen skød ham ned, men angrede siden tit, at han havde gjort det, fordi det havde været en gudfrygtig Officer.

87. De tre Jomfruer paa Tönning Slot.

Da *Tönning* engang blev belejret af Fjenden, boede der paa Slottet en gammel General, som forsvarede det og Byen; for at skaffe ham Sejr gave hans tre Døtre sig frivillig i onde Magters Vold og lode sig fængsle til Kælderen under Slottet. Dette er nu forlængst ødelagt*); men Kælderne ere der endnu og kunne ses fra Vandet. De tre Jomfruer blive bevogtede af en stor Helvedhund med gloende Öjne. Engang fattede en Matros den Beslutning at befri dem fra Trolddommen; han gik til en Præst, lod sig give den hellige Nadvere og nöje underrette om, hvorledes han skulde bære sig ad. Han fik et kraftigt Bibelsprog med paa Vejen og kom snart til en stor Jærnport, som straks sprang op, da han fremsagde Bibelsproget. Da kom han ind i et Rum, hvor de tre Jomfruer sade og læste og plukkede Blomster og Kranse itu; men i et Hjörne laa Helvedhunden og gloede. Da Matrosen saa, hvor smukke de vare, fattede han Mod og spurgte, hvorledes han kunde udløse dem. Den yngste svarede, at han skulde tage Sværdet, som hang paa

*) Det blev nedbrudt 1735.

Væggen og hugge Hovedet af Hunden. Han tog da Sværdet ned; men ligesom han hævede det for at hugge, var det for ham, som om han saa sin gamle Fader knælende for sig, og han vilde have ramt ham, hvis han havde hugget til. Fuld af Rædsel kastede han Sværdet fra sig og styrtede ud ad Døren, som faldt i med et frygteligt Brag. Men han selv døde tre Dage efter.

— Et andet Sagn om de tre Jomfruer lyder saaledes:

Da *Stenbock* havde overgivet sig med sin Hær i Tönning, blev Slottet ødelagt; men hvert syvende Aar viser sig paa det Sted, hvor det stod, tre hvidklædte Jomfruer; naar de blive løste fra deres Trolddom, vil Slottet rejse sig i sin fordums Herlighed. Engang prøvede en Mand paa at befri dem. Der stod paa Nordsiden af Slotspladsen et stort Træ, hvis Stamme lidt ovenfor Jorden delte sig i to store Rødder, der gik vidt ud fra hinanden. Under disse Rødder gik en muret Gang ned i Jorden. Gennem den steg Manden ned og kom til en Jerndör, foran hvilken der laa en Kalv, som han dræbte. Han gik da, til han naaede en anden Dör, foran hvilken han ogsaa dræbte et Dyr, der laa paa Vagt. Men da han kom til den tredje

Dör, stode hans afdøde Forældre foran den, og da han ikke kunde løfte sin Haand mod dem, maatte han vende om.

Saaledes bleve de tre Jomfruer ikke udløste, og Slottet er derfor heller ikke steget op igen.

88. Der siges, at der er en

Grødgryde i Frisernes Vaaben,

og Anledningen til, at den er kommen der, fortælles saaledes:

Friserne vare engang i Krig med Danskerne, og i et Slag kom de i Uorden og flyede. Frisernes Kvinder vare netop paa den Tid ved at koge Grød i Lejren; da de saa deres Mænds Fejghed, greb de Grødgryderne, gik imod Danskerne og slog dem den koghede Grød om Ørene. I Begyndelsen undredes Danskerne og lo ad de hidsige Kvinder; men da Friserne saa deres Kvinders Tapperhed, vendte de skamfulde om og begyndte Slaget paany, og til sidst blev det Danskerne, som maatte flygte. Men til Minde om Kvindernes Tapperhed sattes derefter en Gryde i Frislands Vaaben.

Naar man ved, hvilken Rolle Herremændene have spillet i Sønderjylland, vil man ikke undres over, at adskillige Sagn dreje sig om Borge, Herregaarde, vilde Jægere osv. Følgende Fortællinger er et Udvalg i disse Retninger.

89. Veseby.

I *Veseby* ved Slien stod for mange Aar siden en fast Borg, som ejedes af en Höving ved Navn *Veser;* han var en grum Røver baade til Lands og til Vands, skönt hans fromme Søster tit bebrejdede ham det og advarede ham mod Gengældelsen. Til sidst forenede alle Omegnens Riddere sig imod ham, netop som han var paa et Røvertog langs op ad Slien; da han fik Underretning herom, ilede han hjem; men da han steg i Land, blev han fangen af dem; de lovede at skænke ham Livet, naar han vilde overgive dem sin Borg, og da han ingen anden Udvej saa, maatte han finde sig i at love dette. Hans tro Folk havde imidlertid sat Borgen i god Forsvarsstand, og da de fik at vide, at deres Herre var fangen, vovede de det yderste og gjorde Udfald i smaa Hobe, og det lykkedes dem paa denne Maade at befri ham.

Fjenderne lagde sig imidlertid omkring Borgen; men da den var godt forsynet med Fødemidler, kunde Belejringen have trukket længe ud, hvis det ikke var lykkedes Belejrerne under en stærk Storm at tænde Ild paa Borgen. Da Ilden ikke kunde slukkes, besluttede Veser at dø som en Helt; med sin Søster ved Haanden traadte han frem paa en Taarnaltan, synlig fra alle Fjenderne, og styrtede sig derpaa med hende i Flammerne. Slottet brændte ned til Grunden, men paa dets Ruiner opstod det lille Fiskerleje *Veseby*.

90. Tisborg ved Slesvig.

I tidligere Tid kunde man endnu se Rester af det gamle befæstede Slot, som laa mellem Wold og Bünge, og man kunde opgrave Kugler og Tagsten der.

Her havde Hertugen engang indsat en tapper Oberst som Kommandant, og da Kongen af Danmark kom nord fra for at tage Slottet, maatte han efter lang Tids Belejring igen forlade det; men siden kom han syd fra, og fra denne Side kunde han bedre beskyde Slottet, saa Forsvarerne kunde ikke bjærge sig. Mange bleve dræbte, og det blev tilmed knapt med Maden; de havde kun eet

Svin endnu levende, som de hver Dag kneb i Ørene, for at Kongen skulde tro, at de endnu havde saa stort Forraad, at de kunde slagte hver Dag. Ja, Hertugens Folk turde endog spotte Danskerne: de satte deres Bord med Flasker og Glas ud, saa Danskerne kunde se dem, naar de sade og drak lystigt. Kongen ærgrede sig derover og sendte Bud til dem, at han vilde skyde deres Maaltid bort fra Bordet; de svarede, at det maatte han gerne; men snart flöj en Kugle ind og fejede Bordet rent, saa de kunde se, at det var Alvor. Paa Slottet vidste de imidlertid, at Kongen havde sine Heste staaende hos Kromanden i Tisborg By, hvorfor de skøde ind i Kroens Stald og dræbte den ene Hest efter den anden.

Da Forsvarerne til sidst havde opspist al deres Proviant, tilbød Kongen for at faa Ende paa Belejringen, at de maatte faa fri Afmarch med flyvende Faner og klingende Spil, hvis de vilde overgive Slottet. Dette gik de ind paa; men da de kom ud, viste det sig, at de kun vare tredive Mand tilbage.

91. Svend Graa og Tule Vognsen.

I *Tislund* i Törning Len var i gamle Dage fire adelige Gaarde. Paa en af disse boede en Herremand ved Navn *Vogn,* som blev slagen ihjel af sin Nabo, *Svend Graa;* men denne maatte derefter i Bøde give tre Tusinde Mark Sølv og Guld. For denne Sum lod Enken sig lave en gylden Stol i Tislund Kirke. Men da Svend Graa en Festdag kom i Kirke, blev han forbitret ved at se den Stol, og da Fruen gik op til Alteret, satte han sig i Stolen og vilde ikke give Plads for hende, da hun kom ned, og da hun krævede, at han skulde flytte sig, sprang han op, slog hende og slæbte hende ved hendes Haar ud af Kirken. Hun kom grædende hjem og beklagede sig for sine syv Sönner over den Beskæmmelse, der var overgaaet hende. Da tog den ældste, *Tule Vognsen*, sit Sværd, gik til Kirken og dræbte Svend Graa foran Alteret.

92. Risborg.

I gamle Dage laa ved Ris en Herregaard, som hed *Risborg,* og hvis Grave endnu ere kendelige. Engang boede paa denne Borg

en Ridder; men medens han var ude i Leding, døde hans Hustru; i det samme kom han hjem og udbrød i saa stærke Klager, at Livet for et Öjeblik vendte tilbage i hende, saa hun kunde tage Afsked med ham.

Paa Trediveaarskrigens Tid blev Borgen stormet, Besætningen og Borgfruen, som hed *Ingeborg*, blev dræbt, og Borgen derefter nedbrændt.

93. Den tabte Ring.

Paa *Borgaard* ved Flensborg boede en Adelsmand, som ejede en kostbar Guldring. Da denne engang blev borte for ham, fattede han Mistanke om, at to af Tjenerne havde stjaalet den; han lod dem da sætte i Taarnet og underkaste Tortur; de nægtede dog standhaftig, at de vare skyldige, men døde som Følge af Mishandlingerne. Kort Tid efter fandt Adelsmanden igen sin Ring, hvorfor han tog sig Tjenernes Død meget nær til Hjerte. Da han nu blev mere og mere sorgfuld, gik en af hans Tjenere til ham og tilbød, at han vilde paatage sig den Skyld, der tyngede Herren, naar han vilde give ham en god Klædning derfor. Den fik han; men næste Morgen laa han død i sin Seng; hans

Hals var knækket ved, at Hovedet var slaaet mod Væggen, og paa denne fandtes flere Blodpletter, som ikke paa nogen Maade siden lode sig afvadske.

94. Jokim von der Hagen.

Paa *Nybøl* i Angel boede i det 16de Aarhundrede en Herremand, som hed *Jokim von der Hagen*. Engang red han paa Jagt Langfredag under Gudstjenesten og forfulgte en Hare; men denne Hare var Djævelen i egen Person. Da de kom til den store Sten ved *Hatlund*, sprang Haren over og satte Fodspor i Stenen; men Hundene brækkede Halsen; Haren sprang tilbage over Stenen og satte atter Spor i den, og de kom til at krydse de første Spor, og da Herremanden vilde vende Hesten og lade den springe over Stenen efter Haren, brækkede baade Hesten og han selv Halsen.

95. Grevens Fodspor.

Ved *Røst* i Angel ses en stor Sten med en Mands Fodspor. Der boede engang i den Egn en haard og grusom Greve, som plagede Bønderne, især ved sine Jagter; thi han red

stadig med sine Jagttog gennem deres Enge og Kornmarker. Men engang, da han var paa Jagt, maatte han stige af Hesten ved denne Sten, og da han satte Foden paa Stenen, sank han i den med hele Foden, og Stenen holdt ham saaledes fast lige til Solnedgang. Over denne Hændelse blev han saa forfærdet, at han siden forbedrede sig.

96. Moderkærlighed.

I *Ballum* boede en Kone, som havde en eneste Sön. Denne blev imidlertid for en eller anden Forbrydelse dömt til Døden af Greven paa *Schakenborg*. Moderen skyndte sig da til Greven for at bede om Naade for Sönnen, der var hendes Alderdoms Trøst og Støtte. Det var ved Middagstid i Høsten, og Greven sagde da: »Kan du skære mig tre Agre Byg af för Aften, skal din Sön være fri!«

Konen skyndte sig da ud og tog fat paa Arbejdet; uden at se sig om skar hun med sin Segl det ene Neg efter det andet, og just som Solen gik ned, var hun færdig med at skære de tre Agre Byg. Men det uhyre store Arbejde i Forening med den overvældende Glæde ved at have fuldendt det gjorde, at

hun sank om og døde med det samme. — Hun skal ligge jordet paa Ballum Kirkegaard under en gammel mosgroet Ligsten, paa hvilken hun er udhugget med et Neg under den venstre Arm og en Segl i den höjre Haand.

97. Braadborgs Undergang.

Paa den sydøstlige Side af *Borup* Bæk, tæt ved Landevejen mellem Sønderborg og Aabenraa, laa i gamle Dage Herregaarden *Braadborg*, som ejedes af Slægten *Blome*. Dens sidste Ejer hed *Hans Blome* og var berygtet som en tyrannisk Herremand. Hans Frue hed *Magdalene* og var en Stifdatter af Junker *Poul Uk* paa Skovbølgaard. Hun var lidenskabelig hengiven til Jagten, og desuden var hun løsagtig og töjlesløs af Sæder. Det var mod hendes Stiffaders Vilje, at hun havde ægtet Hans Blome, og derfor vilde han ikke udlevere hendes Fædrenearv. Herover følte Hans Blome sig meget fornærmet og tænkte paa at hævne sig.

Den 1ste Juli 1589 indbød Hans Blome Poul Uk til at besøge sig paa sin Gaard *Ornum*, for at de i Venlighed kunde afgöre deres Mellemværende; men da Poul Uk

fulgte Indbydelsen, blev han skudt paa Gaardspladsen af nogle af Hans Blomes Tjenere. Sidstnævnte svor sig imidlertid fri for al Delagtighed i Mordet og kom derefter i Besiddelse af sin Hustrus Arv; men han nød den ikke længe; thi den myrdedes Brodersön, *Poul Uk* til Avnbøllund, svor at hævne Mordet. Et Par Aar efter kom Hans Blome og Poul Uk i en större Forsamling af Herremænd i Ordstrid mod hinanden, og Blome udæskede Poul Uk til Tvekamp; Tid og Sted blev aftalt; men da Hans Blome mødte, var Poul Uk der ikke, og da han blev ved at være usynlig, red Hans Blome hjem og lod spænde for sin Vogn, tog tre fuldt væbnede Tjenere med sig og skyndte sig til Avnbøllund, hvor han kørte ind over Vindebroen, netop som Klokken slog ti. Dette Besøg havde Poul Uk imidlertid gjort Regning paa, og næppe kørte Vognen ind i Gaaarden, för der lød 2 Skud, og Hans Blome og hans Jæger vältede sig i deres Blod, og för Tjenerne naaede Braadborg med Hans Blome, var han død.

Men Poul Uk maatte flygte, fordi den unge Kong *Christian IV.* søgte at standse Adelsmændenes voldsomme Fremfærd; dog fik han senere Lov til at vende tilbage og

fik ogsaa sin Gaard igen; men kort Tid efter blev han myrdet og udplyndret af sin Kok, hvorefter Hertug Hans lod Avnbøllund nedrive og Murstenene bruge til Lundsgaard, som han lod opføre ikke langt derfra.

Fru *Magdalene* fik ogsaa en skrækkelig Død; en af hendes tidligere Elskere, en Jæger hos hendes Stiffader, vidste, at der under Braadborg laa nogle Tønder Krudt; en Aften, da alt Tyendet var borte, og Fru Magdalene var ene hjemme, sneg han sig ned i Kælderen og stak en Lunte til Krudtet; faa Öjeblikke efter hørtes et frygteligt Brag, og Braadborg sank i Ruiner.

— Et andet Sagn fortæller, at *Hans Blome* og hans Hustru levede i Ufred med hinanden, saa de kørte hver i sin Vogn til Kirke. En Lördag Nat drömte han, at Borgen Dagen efter skulde synke med den af dem, som kom först fra Kirke. Derfor gjorde han en stor Omvej i Skoven, saa hun kom först hjem, og i samme Öjeblik sank Borgen med hende.

— Et tredje Sagn fortæller, at det var *Hans Blome* selv, der sank med Borgen, og at det skete som Straf, fordi han skulde have tvunget Præsten i Ulderup til at give en So den hellige Nadvere.

98. Den vilde Jagt paa Braadborgs Marker.

Der, hvor det gamle Braadborg laa, færdes der om Natten altid Spøgeri; det er Fru *Magdalene Blome,* som med sit Jagtfølge til Hest farer hen over Markerne. Engang slog en Husbond til Væds med sin Karl og Pige, at de ikke ved Midnatstid turde hente en Le, som var bleven glemt nede ved Borup Bæk. Karlen, som var dygtig forvoven, satte Mod i Pigen, og de fik ogsaa Leen, uden at nogen gjorde dem Fortræd. Men næppe vare de paa Tilbagevejen komne til Skrænten fra Engen op til Marken, för de hørte en rædsom Hylen rundt omkring sig, og kort efter saa de et stort, sort Jagtselskab med gloende Hunde i Spidsen komme farende hen over Marken. Karlen og Pigen vilde løbe, men de snublede over en Sten, saa de kom til at ligge i en Agerrende; men dette var et Held for dem; thi nu for Jagtselskabet hen over dem uden at göre dem noget; nogle af Jægerne gjorde vel Mine til at standse, da de saa Karlen og Pigen; men Damen, som red i Spidsen, raabte (paa Plattysk): »Lad dem ligge; de ere døde!«

99. Grevinde Schack.

Grevinde *Anna Sophie Schack* var en meget hovmodig, gammel Dame. Hun havde en kort Tid været gift med en Grev Rantzau og boede paa sit Gods *Gram*. Hendes eneste Sön, Grev *Otto Rantzau*, lod hun hemmelig halshugge, da hun engang havde haft en Strid med ham. Men derefter viste Ættens Stammemoder sig for hende og spaaede hende, at hun ingen Ro skulde faa i sin Grav, men vandre om ved Siden af sin hovedløse Sön.

Samme Grevinde *Schack* ventede engang et Jagttog tilbage og lod sig af sin Kammerjomfru pynte for at tage mod Jægerne. Da Jomfruen ikke var hende hurtig nok, blev hun vred og stødte Pigen mod Kanten af Kaminen, saa hun besvimede. Straks efter hørte Grevinden Jagttoget komme nede i Gaarden, og for at skjule, hvad hun havde gjort, skubbede hun den afmægtige Pige ind i Kaminen, tændte et stort Baal, satte Laagen for og brændte hende. Blodpletterne paa Kaminen kunde ses, til man tog sig for ganske at ombygge den.

100. Schackenborgs Undergang.

Om *Schackenborg* er der spaaet, at det engang ganske skal gaa til Grunde ved Ild, naar der i Jorden er fundet to Guldhorn og et Bord med gyldne Tallerkener og Bægre. Hornene ere fundne [de bekendte Guldhorn], og naar nu blot Bordet kommer for Dagens Lys, ere Slottets Dage talte.

101. Den vilde Jæger.

I det sydøstlige Hjörne af *Stenderup Skov* stod fra gammel Tid en stor Sten som Grænsepæl mellem Dybbøl, Nybøl og Stenderup. Der gaar gennem Skoven en Kørevej; her skulde engang to Drenge passe paa ved to Led, at Kreaturerne, som de vogtede i den ene Part af Skoven, ikke kom over i den anden. En Dag var den ene Dreng ude i Skoven, og den anden havde lagt sig til at sove ved det ene Led, saa det ikke kunde lukkes op for ham. Netop som den første Dreng kom tilbage, hørte han nogen inde i Skoven raabe: »Hallo, hallo! hop, hop, hop!« og forstod, at det var den vilde Jæger, som nærmede sig; han skyndte sig at slæbe sin Kammerat bort fra Stedet, og næsten i samme

Öjeblik sprang begge Ledene op, og Jægeren med de tre Hunde susede forbi. — Folk sige, at hans Vej altid gaar til Stenen, hvor han brækkede Halsen; naar han kommer til den, forsvinder han.

— Et andet Sagn om *den vilde Jæger* lyder saaledes:

Paa *Lækgaard* boede i gamle Dage Junker *Ulv*, som ejede det meste af Læk Sogn; han var en gudsforgaaen Krop, som havde forsvoret sin evige Salighed for »den evige Jawwen«. Han døde ved at blive ædt op af Utöj; »det vaar saa mye synderbaare Uty, di waar saa stuer som Fingerender«. Doktoren blev hentet, og da Svenden kom tilbage efter at have bragt ham hjem igen, spurgte Junkeren, hvad han havde sagt. »Der var ingen menneskelig Hjælp mulig!« svarede Svenden. »Ja, saa maa Fanden hjælpe!« udbrød Junkeren, og straks efter døde han.

Men hvert Efteraar høres jævnlig stærk Susen i Luften og Hundeglam; det er Junker Ulv, som farer forbi; men hvert Aar rider han höjere oppe i Luften, saa den Tid vil vel komme, da han helt forsvinder.

102. Friplov.

I *Bollerslev* ved Aabenraa var en Gaard, som hed *Friplov*, fordi den var fri for alle Skatter og Afgifter. Grunden hertil var, at den danske Konge engang i en Krig med Hertugen var bleven omringet af denne og ingen Udvej saa til Redning; Manden paa denne Gaard, som var stor og stærk, sagde da til Kongen, at han kunde frelse ham, hvis han vilde betro sig til ham. Da Kongen ingen anden Udvej saa, var der intet andet for ham at göre, og Bonden puttede ham da i en Sæk, stoppede Hø omkring ham og bar ham saaledes igennem den fjendtlige Lejr. Men til Lön fik han Skattefrihed for sin Gaard.

— De følgende tre Sagn ere interessante, fordi de pege hen paa en Tid, da Landets Midte har været dækket med *Skov*.

103. Den nedbrændte Skov.

Paa Heden vest for *Bov* var der i gamle Dage lutter Skov, og midt i Skoven laa et Røverslot, som tilhørte en grevelig Slægt. Den sidste af denne Slægt plyndrede og

brændte viden om og var en skrækkelig Landeplage. Engang kom han med sin Bande hjem fra et Plyndringstog, og Selskabet satte sig da til et vildt Drikkelag inde paa Slottet; men pludselig oplystes Salen af et rødt Brandskær; de løb til Vinduerne og saa til deres Rædsel, at hele Skoven rundt om var omspændt af Flammer, og at der ingen Udvej mere var for dem. Da Ilden slukkedes, var baade Skov og Slot borte, og siden har der været Hede. Men Skovens Brand ansaas for at være Guds Straffedom over de ugudelige Røvere.

104. Høgsholt.

I *Ravsted* Sogn ligge nu to Gaarde, som hedde *Høgsholt*. Her var i gamle Dage tykke, dybe Skove, og midt inde i Skovene laa et Slot, der hed *Høgsholt*. Engang kom Fjenden i Landet; men Slottets Beboere mente, at ingen kunde finde saa dybt ind, at de kunde finde Slottet. Men en Morgen galede en Hane; Fjenden hørte det, fandt Slottet og nedbrændte baade det og Skoven, og siden har der aldrig været Skov mere der.

105. Den store Skov i Nordslesvig.

I gamle Dage var der ingen Landsbyer mellem Aabenraa og Ribe, men lutter Skov, der stod saa tæt, at et Egern kunde komme fra den ene Ende af Skoven til den anden, uden at sætte en Fod paa Jorden, ved at springe fra Træ til Træ, og man kunde vandre to Timer i Skoven uden at se en Solstraale. Men i Krigen med Svenskerne blev Skoven afbrændt og ganske ødelagt. Ved Göttrup var der i gamle Tider en Kobberport for Indgangen til Skoven, og til den hørte en Guldnøgle, som blev gemt i en Gaard i hin Landsby; men ogsaa den er gaaet tabt.

106. Fra Pesten i Ulderup.

I Midten af det sekstende Aarhundrede boede paa *Blandsgaard*, som dengang hed *Provstegaarden* (fordi den havde hørt under Domprovsten i Slesvig) en Herremand, som hed *Niels*; hans Nabo paa *Kallund* hed *Volmar*, og de to kunde ikke forliges; thi Niels paa Provstegaarden var ivrig Katolik, og Volmar paa Kallund var lige saa ivrig Protestant, og desuden bejlede de begge til den skönne og vennesæle *Margrete* paa Egeskovgaard i Avnböl; her blev Volmar den

lykkelige; men derover pönsede Niels uafladelig paa Hævn.

I Aaret 1566 rasede »den sorte Død« i Sønderjylland, og mangfoldige Mennesker døde bort; ogsaa Hr. Niels paa Provstegaarden fik Pesten; men saa snart han følte den, begav han sig til Kallund for at tage Volmar og hans Hustru med sig i Døden. Han blev modtagen med Gæstfrihed og skulde blive der om Natten, og dette var netop, hvad han ønskede; thi saa snart han var kommen i Seng, begyndte Pesten for Alvor at rase i hans Indre. Volmar og Margrete plejede ham dog foruden Frygt, og det lykkedes dem at frelse hans Liv; herover blev han saa rört, at han bad dem om Tilgivelse for sin onde Hensigt; en saadan Tilgivelse fik han straks, og de havde tillige den Glæde, at han gik over til den lutherske Lære.

— Der fortælles i *Ulderup*, at da Pesten rigtig rasede der i Byen, bleve de døde i Bunkevis læssede paa Vogne og jordede i en Grav ude i Skoven. Engang skete det, at en ung Pige kom til Live, da hun laa paa Vognen mellem en Bunke døde; men da de netop kørte hen under nogle lave Træer, greb hun fat i en Gren og slap paa den Maade bort fra den uhyggelige Vogn.

VIII.

SAGN OM RØVERE.

107. Røverne i Skoven.

Der var engang en Pige, som havde en Brudgom. Den Dag, hun skulde i sin Tjeneste, gik hun gennem en Skov, og midt inde i den kom hun til et Hus. Udenfor stod en stor Hund, og den sprang op ad hende og var svært glad for hende. Inde i Huset kom hun ind i det første Værelse og bød Goddag; men der var ingen, som svarede. I det andet Værelse hang fuldt op af Kvindeklæder; men i det tredje var der fuldt op af døde Kroppe. Uh, hvor hun blev ræd! Hun vilde ud igen, men i det samme hørte hun, at Røverne kom ridende med en Jomfru. Da gik hun tilbage og krøb ind under en Seng. Røverne smed først Jomfruen op i Sengen og lidt efter ud paa Gulvet, og omsider stak de en Kniv i hende. Nu vilde de have en Guldring, som hun havde paa den ene Finger; men den sad saa fast, at de ikke kunde faa den trukket af; saa huggede de

den af, og den sprang ind under Sengen. Pigen tog den, og da Røverne sov, listede hun ud. Hunden gøede stærkt; men hun kom alligevel fra den og ud i Skoven, hvor hun gemte sig under en Busk.

Røverne vare imidlertid vaagnede; de slap Hunden løs, og den fandt straks Busken, for rundt om den og sprang over den. Røverne stak deres Spyd ind i den og ramte hende i den ene Arm, saa hun blødte stærkt; men de saa hende ikke, og omsider kom hun hjem. Hun maatte ligge længe til Sengs ovenpaa den Forfærdelse; men hun talte ikke om, hvad hun havde oplevet; thi Røverhövdingen var ingen anden end hendes Brudgom.

Da hun var bleven rask igen, gjorde hendes Folk et Gilde, til hvilket mange, deriblandt ogsaa hendes Brudgom, vare budne. Henad Aften vilde de have, at en skulde synge en Vise; men ingen kunde. »Da kan jeg fortælle en Historie«, sagde Pigen. Nu fortalte hun, at hun en Nat havde drömt, at hun kom til en stor Gaard ude i Skoven, hvor hun mødte en Hund, der var saa venlig mod hende. »Det er min Hund«, sagde hendes Brudgom. Saa fortalte hun, at hun var kommen ind i det förste Kammer og havde budt Goddag, men

ingen havde svaret. Saa var hun gaaet ind i det andet Rum; det var fuldt af Klæder.

»Det er mit første Kammer,« sagde han. Saa fortalte hun om de døde Kroppe.

»Det er Lögn!« sagde han.

Saa fortalte hun om Jomfruen med Guldringen.

»Det er Lögn!« sagde han igen.

»Det er sandt,« svarede hun, »for her er Fingeren!« og i det samme trak hun Fingeren med Guldringen paa op af Lommen.

Saa blev hendes Brudgom greben med alle sine Fæller, hvorefter de bleve hængte.

108. Røverne ved Graasten.

I den store Skov, som fra Graasten strækker sig hen mod Gröngrøft, levede engang en Røverbande i en Bakke tæt ved Landevejen. Banden var tolv Mand stærk og udøvede mange Ugerninger. For at ingen skulde slippe forbi Hulen, havde Røverne spændt Snore over Vejen, og naar de rejsendes Heste törnede mod Snorene, ringede en Klokke inde i Bakken. Men til sidst blev deres Smuthul opdaget af en Jæger, og de elleve af Banden blev fangne. Den tolvte, som hed *Arf*, undgik deres Skæbne, fordi han den

Dag holdt Vagt paa et afsides Sted i Skoven, hvor de havde nedgravet deres Skatte i en Kiste. Da man spurgte de elleve om, hvor stor deres Bande var, svarede de: »Elleve«. De bleve naturligvis uden Naade hængte, og Folk troede, at deres Historie dermed var ude.

Men da *Arf* vendte tilbage til Hulen, opdagede han, at det var gaaet galt. Han flygtede bort og blev borte i et helt Aar, og da han kom tilbage til Egnen om Graasten, var han klædt som en Eremit. Derfor blev han alle Vegne modtagen godt af Bønderne, og til sidst slog han sig ned i den tykkeste Del af Graasten Skov, hvor han med Bøndernes Hjælp byggede sig en Hytte. Det Sted, han havde valgt, var netop der, hvor Røvernes Skat laa nedgravet; men det anede jo ingen af hans villige Hjælpere; han sörgede for, at hans Leje netop kom til at staa lige over den nedgravede Kiste, og der levede han i Fred i mange Aar. Engang imellem drog han bort for længere Tid; han sagde, at det var for at prædike Guds Ord for det vankundige Folk paa Heden, som ingen Kirke havde. Men Sandheden var, at hans gamle Røvernatur vaagnede i ham engang imellem, og saa maatte han ud; men nu prøvede han

kun Lykken som Sørøver. Der fortaltes siden om ham, at han havde en Baad af Læder, som han kunde rulle sammen og bære med sig over Land, naar han blev forfulgt.

Men da *Arf* blev gammel og begyndte at tænke paa Døden, kom han en Dag i Skoven i Samtale med en Bonde, der klagede sig over sin Fattigdom. Da lovede Arf at give ham nogle Penge straks og efter sin Død en stor Skat, naar Bonden hver Dag vilde besøge ham og siden begrave ham paa det Sted, hvor hans Leje var; han vilde dog nok have en kristelig Begravelse i Stedet for at blive ædt af de vilde Dyr. Bonden skulde nok finde Skatten; men de, som bar den, maatte vogte sig for at tale, för de havde bragt den over paa den anden Side af Søen ved Graasten.

Nu kom Bonden til Eremiten hver Dag; men da han en Decemberdag kom, var Arf død, og Bonden gav sig straks til at grave en Grav til ham, og det varede ikke længe, för han stødte paa Skatten. Han skyndte sig da hjem for at faa Hjælp af sine Karle til at bortføre den store Kiste; da det var haard Frost, vilde de paa en Haandslæde trække den over Isen paa Søen, og Bonden indskærpede dem alvorligt at tie stille, til

de kom over paa Søens anden Bred, hvad de ogsaa lovede. Tavse læssede de Kisten paa Slæden, og det gik hurtigt over Isen, skönt det var et svært Læs. Da de næsten vare ovre, stönnede den ene Karl og sagde: »Gud ske Lov, nu er vi der snart!« — men i samme Öjeblik sank Skatten ned paa Søens Bund.

109. Den natlige Vielse.

I en Landsby paa Aabenraaegnen hen imod Østersøen blev Præsten en Nat vækket af to Søfolk, som trængte ind i hans Stue. Den ene havde en stor Pung med Guldpenge i Haanden, den anden en Sabel, og de sagde til ham, at enten skulde han følge med dem til Kirken og fuldbyrde en Vielse og derefter holde en Ligprædiken, eller ogsaa skulde han dø. Præsten gik da med dem. Da de kom til Kirken, der laa noget fjernt fra Byen, var den oplyst og fuld af fremmede Søfolk. Præsten blev ført hen til en Herre i en prægtig Uniform, ved hvis Side stod en bleg og skælvende ung Dame. Som det var Præsten befalet, forenede han nu disse to i Ægteskab og holdt derefter Ligtalen, hvorpaa han saa hurtig som muligt skyndte sig fra Stedet. Men næppe var han kommen et

lille Stykke fra Kirken, för han hørte et Pistolskud og et kort Skrig. Da han om Morgenen, fulgt af to gode Venner, gik til Kirken, fandt de i en aaben Grav den unge Dames Lig; men langt ude paa Søen sejlede en stor Tremaster.

IX.

SØNDERJYDSKE MOLBOHISTORIER.

110. Folkene i Jagel.

Folk i *Jagel* ved Slesvig vare i gamle Dage ikke meget kloge; men de vare dog ikke mere dumme, end at de kunde tage mod Lærdom. Engang skulde saaledes en Mand føre en Bjælke ind ad sin Dör; men det var ham ikke muligt, fordi han stadig tog Bjælken paa den brede Led. Han og hans Naboer stode nu og grundede paa, hvorledes de skulde bære sig ad; men da de havde staaet saaledes en Stund, fik en af dem Öje paa en Spurv, som flöj med et Halmstraa i Næbet ind gennem Indgangen til sin Rede; Manden lagde Mærke til, at Spurven førte Straaet paa langs; dette Eksempel fulgte de og fik lykkelig Bjælken ind, og siden har man altid baaret sig saaledes ad i Jagel med at føre Bjælker gennem Döre.

111. Hostrupperne.

En smuk Sommerdag vare alle Hostrupperne (i Angel) ude at slaa Hø. Da kom to

Mænd og fortalte, at de inde i Byen havde hørt Tale om, at der var kommen Krig i Landet.

»Hvad er Krig for noget?« spurgte Hostrupperne. »Det er, naar Trommen gaar«, svarede de. »Hvordan gaar Trommen?« spurgte Hostrupperne. De fremmede svarede: »Bum, bum, bum!« og gik saa deres Vej.

Nu arbejdede de en Tur; men den Tromme kunde de alligevel ikke glemme. De havde haft en Tønde Øl med sig i Marken; men i den stærke Varme var den snart bleven tömt, og saa var der flöjet en stor Humlebi ind gennem Spundshullet, og den brumlede dygtigt og stødte engang imellem Hovedet mod Tøndens Sider. Da Hostrupperne hørte den Brummen, raabte straks den klogeste af dem: »Der er Krigen allerede!« og saa løb de allesammen. En behjertet Mand iblandt dem vilde dog ikke lade Tønden i Stikken, men tog den i dens to Bæreremme paa Ryggen og løb efter de andre. Da de flygtende nu hørte det skrækkelige »Bum, bum!« i Hælene paa sig, tabte de al Besindelse, og hver af dem ønskede sikkert, at de havde haft mere end eet Par Ben at flygte med; en sprang op paa en Hest, der var töjret ved Vejen, og da han red til, flöj Töjrepælen op og slog Rytteren

i Nakken; han raabte: »Fjenden har dræbt mig!» men hans Landsmænd løb ved dette Tilraab endnu stærkere over Stok og Sten.

112. Den røde Tröje.

Engang var det Mode paa *Romø,* at Mændene gik med en rød Tröje; kun en fattig Matros fra et Hvalfangerskib ved Navn *Povl Moders* havde ikke Raad til at faa sig nogen; men naar hans Bysbörn drillede ham med hans graa Tröje, sagde han, at han ikke vilde have nogen anden. — Imidlertid fandt Romøfolkene paa, at deres Kirke skulde flyttes to Alen til Siden; men de vidste ikke, hvorledes de skulde bære sig ad dermed. Da stod Povl Moders frem og sagde, at da Kirken var bygget af *nogle faa* Mennesker, kunde *mange* sagtens flytte den; derfor skulde alle Mand stille sig ved Nordsiden og skubbe; men to Alen fra den sydlige Mur skulde de lægge en rød Tröje, for at Povl kunde se, naar de skulde holde op. Saaledes skete det; alle Øens Folk skubbede paa den nordlige Mur, og lidt efter kom Povl frem og sagde, at Kirken var skubbet saa langt, at den endogsaa var gleden ud over den røde Tröje. Romøfolkene vare da glade over, at Arbejdet

var gaaet saa let; men de kunde ikke forstaa, hvorledes det kunde gaa til, at Povl næste Söndag kunde møde i en rød Tröje i Kirken.

113. Skarpretteren i Sønderborg.

I *Sønderborg* var der engang en meget dygtig Skarpretter. Naar han med sit Sværd skulde hugge Hovedet af en Misdæder, lod han ham ikke sætte sig; »thi jeg er ingen Barber, saa du behøver ikke at sidde,« sagde han; derimod huggede han behændigt Hovedet af Forbryderen, förend denne mærkede det. Engang skulde han halshugge en Misdæder i stærkt Frostvejr, og han svang da sit Sværd saa hastigt, at Hovedet blev siddende paa Kroppen og frøs fast med det samme. Synderen var glad over, at han var sluppet saa nemt fra det, og gik med sine Venner hen i et Værtshus; men da han havde siddet lidt i Varmen, følte han sig saa underlig hed om Halsen, og han fik en Fornemmelse, som om han skulde nyse; han nyste da og greb med begge Hænder om Hovedet; men han beholdt Hovedet i Hænderne og faldt i det samme død til Jorden.

114. Held i Uheld.

Der var engang to Brødre i samme By; den ene var rig, den anden fattig. Da det blev Vinter, og den fattige ikke havde noget Brænde, købte han sig noget Træ i en Skov og laante sin Broders Hest til at køre det hjem. Nu var han ikke meget for at göre de lange Rejser, og saa læssede han saa meget paa, at Seletöjet brast, da Hesten trak til. Hvad var der nu at göre? han havde kun eet Stykke Reb med; det bandt han i Hestens Hale og Vognen; men da han nu kørte til, gik Halen af. Det var Broderen ikke tilfreds med; han skulde give ham en anden Hest, sagde han, og hvis han ikke kunde, vilde han anklage ham. »Ja,« svarede Broderen, »det kan du jo; men tøv kun lidt, jeg vil ogsaa med, saa kan vi følges ad; der er en lang Vej til Staden.« Saa gik de og kom til en Kro.

Den fattige havde noget Smör og Brød med, og den rige fik Nadvere for sine Penge, og derefter gik de til Sengs. Den fattige laa alene i en Seng, og ved Siden stod en Vugge med et lille Barn i; da han nu sov, blev han urolig ved en Dröm og faldt ud af Sengen og slog Barnet ihjel. Om

Morgenen vilde derfor Kromanden med til Byen for at anklage ham.

Kromanden og den rige gik lidt foran; den fattige luntede bag efter for sig selv, saa godt han kunde, og for at fordrive Tiden samlede han sine Bukselommer fulde af Sten. Lidt efter kom de til en Bro, og der blev den fattige staaende for at kige efter et Skib, der kom sejlende under Broen; om Bord paa Skibet var en Fader og hans Sön; men den fattige skulde nu altid have Uheld med sig; hans Bukser blev ham for tunge, saa han faldt over Rækværket ned paa Skibet og slog Faderen ihjel. Nu vilde Sönnen med til Byen for at anklage den fattige.

Omsider naaede de Staden og kom ind til Herredsfogden; först gik den rige, Kromanden og Sönnen ind, og derefter kom den fattige; han klingrede godt med de Sten, han havde i Lommen, saa Herredsfogden troede, at han havde Lommerne fulde af Penge.

»Hør nu, Folkens,« sagde Herredsfogden, »hvad har I at klage over?«

Naa, saa kom da Klagerne.

»Det er ikke værd at göre en Muserede af det,« sagde Herredsfogden, »den fattige skal beholde den riges Hest, til Halen er

vokset fast; Kromanden skal give ham Husly, til han har skaffet hans Kone et andet Barn, »og du« — sagde han til Sönnen — »skal lade dig falde ned fra Broen paa den fattige og prøve at slaa ham ihjel for at hævne din Fader.«

Saa gav Sönnen den fattige 25 Daler for at blive fri for at springe ned paa ham; Kromanden gav ham 50 Daler for at blive fri for at have ham i Huset, og hans rige Broder gav ham 100 Daler for at faa Lov til at faa sin Hest straks.

Naar Enden er god, er alting godt!

J. V. RODES EFTG.
J. SKRÆM
BREDGADE 57 TRAPPE 3

